

**UCHWAŁA NR XXI/15/2021
RADY POWIATU WAŁBRZYSKIEGO**

z dnia 25 lutego 2021 r.

**w sprawie przyjęcia „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu
Wałbrzyskiego na lata 2021-2030”.**

Na podstawie art. 12 pkt. 11 w związku z art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. 2020 poz. 920) oraz art. 16 b i art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1876 z późn. zm.) **Rada Powiatu Wałbrzyskiego uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje „Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2030” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Wałbrzyskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2021 roku.

Przewodnicząca Rady
Powiatu Wałbrzyskiego

Sylwestra Wawrzyniak

Załącznik do uchwały nr XXI/15/2021
Rady Powiatu Wałbrzyskiego
z dnia 25.02.2021 r.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2030

Powiat Wałbrzyski

Wałbrzych 2021 r.

Opracowanie:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

Spis treści

I.	Wprowadzenie.....	5
II.	Metodyka opracowania.....	6
III.	Uwarunkowanie prawne.....	7
IV.	Charakterystyka Powiatu Wałbrzyskiego	8
4.1.	Położenie geograficzne i podział administracyjny	8
4.2.	Demografia.....	9
V.	Diagnoza problemów społecznych Powiatu Wałbrzyskiego	15
5.1.	Bezrobocie	15
5.2.	Ubóstwo	21
5.3.	Pomoc społeczna	23
5.4.	Niepełnosprawność i długotrwała choroba	30
5.5.	Starzenie się społeczeństwa	46
5.6.	Pieczą zastępczą	48
5.6.1.	Rodzinna pieczę zastępczą	49
5.6.2.	Instytucjonalna pieczę zastępczą	54
5.6.3.	Pomoc dla usamodzielnianych wychowanków	57
5.7.	Przemoc w rodzinie i przestępczość	58
5.8.	Ochrona zdrowia	66
5.9.	Edukacja	69
5.10.	Organizacje społeczne i pozarządowe	72
VI.	Analiza SWOT	76
VII.	Misja i cele strategiczne	79
7.1.	Prognoza zmian w latach 2021-2030 w powiecie wałbrzyskim	79
7.2.	Misja	79
7.3.	Cele strategii	80
7.3.1.	Cel strategiczny nr 1 - Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych. 80	
7.3.2.	Cel strategiczny nr 2 - Wspieranie rozwoju pieczy zastępczej na terenie powiatu	81
7.3.3.	Cel strategiczny nr 3 - Ograniczenie skali bezrobocia i minimalizacja jego skutków	83
7.3.4.	Cel strategiczny nr 4 - Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	84

VIII.	Ramy finansowe Strategii	85
IX.	Monitoring i ewaluacja	85
X.	Zakończenie	86
XI.	Spis tabel, wykresów i rysunków.....	87

I. Wprowadzenie

Zmiany społeczno-demograficzne i geograficzne, dokonujące się we współczesnej Polsce, wywołują liczne, często negatywne, konsekwencje dla wielu grup społecznych, powodując ich marginalizację i zagrożenie wykluczeniem społecznym. Należą do nich m.in. osoby i rodziny, które są w obszarze zainteresowań samorządu powiatowego, tj. przede wszystkim osoby niepełnosprawne, dzieci i młodzież wychowująca się poza rodziną biologiczną lub wymagającą wsparcia społecznego, rodziny problemowe, w tym doświadczające przemocy, osoby uzależnione, starsze i samotne oraz w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc adresowana do tych grup wymaga wszechstronnego dostosowania do ich potrzeb, działań poprzez rozwój już istniejących i nowych form wsparcia. Wprowadzeniem i rozwojem tych form wsparcia winna zajmować się dobrze przygotowana, o wysokich umiejętnościach i kwalifikacjach zawodowych kadra służb społecznych, w tym pomocy i integracji społecznej.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 511, ze zm.), powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, między innymi w zakresie polityki społecznej, do których należą zadania w zakresie: edukacji publicznej, promocji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodzin i systemu pieczy zastępczej, polityki prorodzinnej, wspierania osób niepełnosprawnych, porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych. Realizacja wyżej wymienionych zadań powinna zaspokajać podstawowe potrzeby mieszkańców powiatu.

Opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych na szczeblu powiatowym reguluje art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507 ze zm.), zgodnie z którym do zadań własnych powiatu należy „opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodziny z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”. Natomiast zgodnie z art. 16 b ust. 2 cytowanej ustawy, Strategia w szczególności zawiera:

1. diagnozę sytuacji społecznej;
2. prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3. określenie:
  - a. celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b. celów operacyjnych,
  - c. sposobu realizacji Strategii oraz jej ram finansowych,
  - d. wskaźników realizacji działań.

Obowiązująca dotąd Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wałbrzyskim została opracowana w 2014 roku, wytyczając kierunki działań do końca 2020 roku. W Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2030 zaplanowano kontynuację podjętych przedsięwzięć w poprzedniej strategii oraz zaktualizowano jej cele tak, aby odpowiadały bieżącym problemom mieszkańców powiatu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2030 jest dokumentem otwartym, podlegającym ewaluacji i monitoringowi. Zadaniem powyższego dokumentu jest wytyczenie kierunków działania, które służyć mają realizacji wizji przyszłości powiatu. Przedmiotowa strategia w swych zapisach nie ogranicza się tylko do zadań realizowanych w sferze pomocy społecznej, ale umożliwia realizację zadań dla instytucji działających w sferze polityki społecznej w powiecie, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Realizowane zadania będą wyszukiwać nowe rozwiązania dotyczące trudnych kwestii stojących na przeszkodzie efektywnego rozwoju całej społeczności lokalnej powiatu.

W związku z powyższym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego powinna stać się narzędziem wspomagającym zaplanowane działania, przy uwzględnieniu realnych i dostępnych zasobów, środków, instrumentów i możliwości powiatu. Jednocześnie powinna spełniać kilka podstawowych warunków, takich jak:

- odpowiadać na konkretne wyzwania i potrzeby powiatu;
- korespondować z dokumentami strategicznymi na poziomie województwa;
- być komplementarna w stosunku do pozostałych dokumentów powiatu o znaczeniu strategicznym;
- wpisać się w aktywny model polityki społecznej;
- zakładać budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego.

II. Metodyka opracowania

Przygotowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wałbrzyskim na lata 2021-2030 należało do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, które będzie również głównym podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie dokumentu. Opracowując Strategię przyjęto model partnerski, zakładający udział władz powiatu wałbrzyskiego, gmin leżących na terenie powiatu, instytucji publicznych i organizacji pozarządowych. Identyfikując problemy społeczne w powiecie wałbrzyskim oparto się na kategoriach problemów społecznych, z powodu których uzyskać można wsparcie pomocy społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego została sporządzona w oparciu o dane statystyczne zebrane przede wszystkim z:

- Powiatowego Urzędu Pracy w Wałbrzychu,
- Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej,

- Komendy Powiatowej Policji w Wałbrzychu,
- Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu,
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Głuszycy,
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Walimiu,
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnie Zdroju,
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Boguszowie Gorcach,
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze,
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Jedlinie Zdroju,
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Mieroszowie,
- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Starych Bogaczowicach,
- danych statystycznych z Głównego Urzędu Statystycznego,
- danych będących w posiadaniu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Konstruowanie Strategii zostało podzielone na trzy etapy:

1. Diagnostowanie, na tym etapie przeprowadzono analizę dostępnych danych statystycznych (dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane gromadzone przez różne instytucje), analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Efektem pierwszego etapu prac była diagnoza sytuacji społecznej w Powiecie Wałbrzyskim zawierająca identyfikację podstawowych problemów i negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie powiatu.
2. Programowanie, w którym opracowano strukturę celów strategicznych oraz działań potrzebnych do ich realizacji, zarządzania, jej monitorowania i ewaluacji.
3. Wdrożenie.

III. Uwarunkowanie prawne

Na kształt Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2030 ma wpływ szereg aktów prawnych określających zadania powiatu w tym zakresie. Są to przede wszystkim:

- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2019 r., poz. 511 ze zm.)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 ze zm.)
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r., poz. 821)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r., poz. 218 ze zm.)
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r., poz. 685)
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 426 ze zm.)

- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1409)
  - Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 176)
  - Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r., poz. 1057)
  - Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020 r., poz. 808 ze zm.)
  - Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r., poz. 2277 ze zm.)
  - Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r., poz. 322 ze zm.)
  - Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020 poz. 1327 ze zm.)
- Strategia Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego.
  - Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej.
  - Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Przywołane regulacje prawne i programowe tworzą warunki do realizacji działań opartych na konstytucyjnej zasadzie pomocy państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w społeczności lokalnej i aktywności środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Kierunek działań współczesnej polityki społecznej zmierza do stworzenia systemu, w którym priorytetem jest praca i zaradność w życiu społecznym, a nie tylko zabezpieczenie socjalne.

IV. Charakterystyka Powiatu Wałbrzyskiego

4.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny

Powiat Wałbrzyski położony jest w południowo-zachodniej części Polski, w województwie dolnośląskim. Powiat został utworzony w roku 1999 w ramach reformy administracyjnej. Jego siedzibą jest miasto Wałbrzych. W skład powiatu wchodzi:

- gminy miejskie: Boguszów-Gorce, Jedlina-Zdrój, Szczawno-Zdrój;
- gminy miejsko-wiejskie: Głuszyca, Mieroszów;
- gminy wiejskie: Czarny Bór, Stare Bogaczowice, Walim;
- miasta: Boguszów-Gorce, Jedlina-Zdrój, Szczawno-Zdrój, Głuszyca, Mieroszów.

Przed dniem 1 stycznia 1999 r. wszystkie gminy powiatu należały do województwa wałbrzyskiego. Ponadto miasto Wałbrzych wchodziło w skład powiatu wałbrzyskiego od dnia 1 stycznia 2003 r. do 31 grudnia 2012 r. Powiat wałbrzyski graniczy:

- od północnego wschodu z powiatem świdnickim,

- od wschodu z powiatem dzierzoniowskim,
- od północnego zachodu z powiatem jaworskim,
- od zachodu z powiatem kamiennogórskim,
- od południowego wschodu z powiatem kłodzkim,
- od południa z Czechami.

Powierzchnia powiatu wałbrzyskiego według stanu na dzień 31.12.2018 r. wynosi 430 km², co stanowiło 2,16% obszaru województwa dolnośląskiego.

Rysunek 1 - Mapa powiatu wałbrzyskiego.

Źródło: <https://www.osp.org.pl>; opracowanie własne

4.2. Demografia

Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2019 r. w powiecie wałbrzyskim mieszkało łącznie 55 611 mieszkańców, z czego 51,9% stanowią kobiety, a 48,1% mężczyźni. Należy także zaznaczyć, że w poszczególnych latach kobiety stanowią większość mieszkańców. W latach 2016–2019 liczba mieszkańców powiatu zmalała o 2,01%.

Tabela 1 - Ludność w latach 2016-2019 (stan na dzień 31 grudnia).

Ludność	2016	2017	2018	2019	Województwo Dolnośląskie 2018
kobiety	29 392	29 220	28 984	28 843	1 506 100
mężczyźni	27 364	27 226	27 020	26 768	1 395 125
Ogółem	56 756	56 446	56 004	55 611	2 901 225

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Analizując powyższe dane możemy zaobserwować na przełomie czterech ostatnich lat tendencję stałego zmniejszania się ludności. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu wałbrzyskiego wg Głównego Urzędu Statystycznego w 2050 roku wynosić ma 40 553, z czego 20 882 to kobiety, a 19 671 mężczyźni.

W latach 2016-2019 zmiany liczby ludności w poszczególnych gminach w powiecie wałbrzyskim przedstawia tabela nr 2.

Tabela 2 - Powierzchnia i ludność gmin w powiecie wałbrzyskim w latach 2016-2019 (stan na dzień 31 grudnia).

Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ²	Ludność					wzrost i spadek w 2019 r w % 2016 r.=100%
		ogółem	w tym		na 1 km ²		
			kobiety	mężczyźni			
Powiat Wałbrzyski	430,0	2016	56 788	29 392	27 396	132	97,92
		2017	56 446	29 220	27 226	131	
		2018	56 004	28 984	27 020	130	
		2019	55 611	28 843	26 768	129	
Gmina Boguszów Gorce	27,0	2016	15 566	8 027	7 539	576	98,35
		2017	15 566	8 027	7 539	576	
		2018	15 444	7 982	7 462	572	
		2019	15 310	7 923	7 387	567	
Gmina Czarny Bór	66,4	2016	4 861	2 472	2 389	73	99,57
		2017	4 858	2 469	2 389	73	
		2018	4 848	2 467	2 381	73	
		2019	4 840	2 463	2 377	72	
Gmina Głuszycza	62,1	2016	8 777	4 574	4 203	141	98,04
		2017	8 708	4 547	4 161	140	
		2018	8 659	4 535	4 124	139	
		2019	8 605	4 519	4 086	138	
Gmina Jedlina Zdrój	17,4	2016	4 930	2 612	2 318	283	97,77
		2017	4 887	2 583	2 304	280	
		2018	4 851	2 557	2 294	278	
		2019	4 820	2 540	2 280	278	
Gmina Mioszów	76,1	2016	6 948	3 627	3 321	91	97,29
		2017	6 935	3 628	3 307	91	
		2018	6 866	3 575	3 291	90	
		2019	6 760	3 531	3 229	88	
Gmina Stare Bogaczowice	87,3	2016	4 259	2 165	2 094	48	101,05
		2017	4 269	2 175	2 094	48	
		2018	4 298	2 185	2 113	49	
		2019	4 304	2 191	2 113	49	
Gmina Szczawno Zdrój	14,6	2016	5 692	3 004	2 688	390	97,84
		2017	5 650	2 978	2 672	386	
		2018	5 608	2 957	2 651	384	
		2019	5 569	2 945	2 624	381	

Gmina Walim	2016	79,1	5 588	2 838	2 750	70	96,69
	2017		5 573	2 813	2 760	70	
	2018		5 430	2 726	2 704	68	
	2019		5 403	2 731	2 672	68	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Zaludnienie obszaru powiatu wałbrzyskiego wyniosło na koniec 2019 r. wyniosło 129 osób na km² i stanowi nieco więcej niż ogólne zaludnienie w kraju, które wynosi 123 osoby na km². Zaobserwować można jednak spadek liczby ludności, który odnotowano aż w 7 gminach:

- 1,65% w gminie Boguszów Gorce,
- 0,43% w gminie Czarny Bór,
- 1,96% w gminie Głuszyca,
- 2,23% w gminie Jedlina Zdrój,
- 2,71% w gminie Mieroszów,
- 2,16% w gminie Szczawno Zdrój,
- 3,31% w gminie Walim,

natomiast wzrost ludności zanotowano tylko w 1 gminie:

- 1,05% w gminie Stare Bogaczowice.

Główne czynniki wpływające na liczbę ludności to ruch naturalny, czyli urodzenia i zgony oraz migracje, które zostały przedstawione w tabeli nr 3.

Tabela 3 - Ruch ludności w powiecie wałbrzyskim w latach 2016-2019.

Ludność	2016	2017	2018	2019
urodzenia	417	407	443	415
zgony	729	724	763	795
w tym: zgony niemowląt	2	3	2	2
przyrost naturalny	- 312	- 317	- 320	- 380
migracje ludności				
zameldowania w ruchu wewnętrznym	595	648	779	807
zameldowania z zagranicy	24	14	17	15
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	620	640	788	787
wymeldowania za granicę	15	14	25	15
saldo migracji	- 16	8	- 17	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Powiat wałbrzyski w latach 2016 – 2019 ma nadal ciągle ujemny przyrost naturalny, wynoszący na koniec 2019 r. minus 380. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu minus 681 na 1000 mieszkańców powiatu wałbrzyskiego. W 2019 r. urodziło się 415 dzieci, w tym 205 dziewczynek – co stanowi 49,4% i 210 chłopców, stanowiących 50,6%. Za przejaw pozytywnych zmian należy przyjąć wzrost liczby urodzeń w 2018 r., w którym urodziło się 443 dzieci i był to wynik najwyższy we wszystkich analizowanych latach.

Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,52 i jest znacznie mniejszy od średniej województwa, który wynosi

0,82, oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju, który wynosi 0,92.

W 2018 roku (brak danych za rok 2019) 43,0% zgonów w powiecie wałbrzyskim spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 26,1% zgonów w powiecie wałbrzyskim były nowotwory, a 7,1% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności powiatu wałbrzyskiego przypada 14,24 zgonów.

W 2019 r. zarejestrowano 807 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 787 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla powiatu wałbrzyskiego 20. W tym samym roku 15 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 15 wymeldowań za granicę – daje to saldo migracji zagranicznych równych 0. Należy zauważyć, że w 2019 r. było więcej zameldowań wewnętrznych niż wymeldowań wewnętrznych. Jednakże tak duża ilość wymeldowań może świadczyć o „wysysaniu” młodych i wykształconych ludzi przez większe ośrodki miejskie, zwłaszcza Wałbrzych i Wrocław.

Tabela 4 - Ruch ludności w gminach powiatu wałbrzyskiego w latach 2016-2019 (stan na dzień 31 grudnia).

Ludność	2016	2017	2018	2019
Gmina Boguszów Gorce				
urodzenia	114	106	137	123
zgony	208	228	228	223
w tym: zgony niemowląt	1	0	0	1
przyrost naturalny	- 94	- 122	- 91	- 100
migracje ludności				
zameldowania w ruchu wewnętrznym	88	156	162	181
zameldowania z zagranicy	2	1	1	2
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	159	186	197	227
wymeldowania za granicę	8	10	0	2
saldo migracji	- 77	- 39	- 34	- 46
Gmina Czarny Bór				
urodzenia	46	46	55	47
zgony	40	48	57	58
w tym: zgony niemowląt	0	0	0	0
przyrost naturalny	6	- 2	- 2	- 11
migracje ludności				
zameldowania w ruchu wewnętrznym	58	42	48	79
zameldowania z zagranicy	4	0	2	3
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	41	53	62	56
wymeldowania za granicę	1	0	0	0
saldo migracji	20	- 11	- 12	26
Gmina Głuszycza				
urodzenia	73	56	57	55
zgony	113	109	117	115
w tym: zgony niemowląt	1	2	0	0
przyrost naturalny	- 40	- 53	- 60	- 60

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

migracje ludności				
zameldowania w ruchu wewnętrznym	89	86	124	97
zameldowania z zagranicy	2	3	3	4
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	90	107	93	102
wymeldowania za granicę	1	0	0	0
saldo migracji	0	- 18	34	- 1
Gmina Jedlina Zdrój				
urodzenia	41	40	37	40
zgony	90	65	73	80
w tym: zgony niemowląt	0	0	0	0
przyrost naturalny	- 49	- 25	- 36	- 40
migracje ludności				
zameldowania w ruchu wewnętrznym	63	61	59	61
zameldowania z zagranicy	2	1	0	0
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	45	53	65	60
wymeldowania za granicę	0	0	0	1
saldo migracji	20	9	- 6	0
Gmina Mieroszów				
urodzenia	49	50	47	44
zgony	108	75	88	104
w tym: zgony niemowląt	0	0	0	0
przyrost naturalny	- 59	- 25	- 41	- 60
migracje ludności				
zameldowania w ruchu wewnętrznym	67	78	73	86
zameldowania z zagranicy	0	4	4	2
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	75	74	88	106
wymeldowania za granicę	4	3	25	11
saldo migracji	- 12	5	- 36	-29
Gmina Stare Bogaczowice				
urodzenia	28	36	35	36
zgony	40	38	43	48
w tym: zgony niemowląt	0	0	1	1
przyrost naturalny	- 12	- 2	- 8	- 12
migracje ludności				
zameldowania w ruchu wewnętrznym	57	67	86	86
zameldowania z zagranicy	0	1	2	0
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	53	49	71	65
wymeldowania za granicę	1	1	0	1
saldo migracji	3	18	17	20
Gmina Szczawno Zdrój				
urodzenia	21	30	30	37
zgony	67	89	93	106
w tym: zgony niemowląt	0	0	0	0
przyrost naturalny	- 46	- 59	- 63	- 69
migracje ludności				

zameldowania w ruchu wewnętrznym	122	96	147	135
zameldowania z zagranicy	4	0	2	3
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	100	68	123	103
wymeldowania za granicę	0	0	0	0
saldo migracji	26	28	26	35
Gmina Walim				
urodzenia	45	43	45	33
zgony	63	72	64	61
w tym: zgony niemowląt	0	1	1	0
przyrost naturalny	- 18	- 29	- 19	- 28
migracje ludności				
zameldowania w ruchu wewnętrznym	51	62	80	82
zameldowania z zagranicy	10	4	3	1
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	57	50	89	68
wymeldowania za granicę	0	0	0	0
saldo migracji	4	16	- 6	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Dokonując analizy powyższej tabeli w poszczególnych latach we wszystkich gminach powiatu wałbrzyskiego liczba urodzeń i zgonów ulega niewielkim wahaniom. Trudno zatem wskazać gminy, w których wskaźniki są bardzo korzystne. W gminie Szczawno Zdrój można zauważyć, że znacząco w roku 2019 wzrosła liczba zgonów w porównaniu do roku 2016 – wzrost nastąpił o 58,2%.

W przypadku salda migracji ludności tylko w dwóch gminach jest ono dodatnie w latach 2016 – 2019, w gminie Stare Bogaczowice i w gminie Szczawno Zdrój. Korzystnie wypada także gmina Walim, w której saldo migracji jest ujemne tylko w roku 2018.

W 2019 r. ludność w wieku produkcyjnym¹ stanowiła 60,5% ogółu ludności powiatu i wynosiła 33 645 osób. 15,6% w wieku przedprodukcyjnym² i wynosiła 8 675 osób, a 23,9% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym³ i wynosiła 13 291 osób. W poniższej tabeli umieszczona jest proporcja ekonomicznych grup wieku w liczbie mieszkańców ogółem w poszczególnych gminach powiatu wałbrzyskiego oraz w województwie dolnośląskim i kraju w roku 2019.

Tabela 5 - Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2019 r.

	wiek przedprodukcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny
POLSKA	18,10%	60,00%	21,90%
województwo Dolnośląskie	17,10%	59,80%	23,10%
Powiat	15,60%	60,50%	23,90%

¹ Wiek produkcyjny – to wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat. Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

² Wiek przedprodukcyjny, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0 - 17 lat. Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

³ Wiek poprodukcyjny, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn - 65 lat i więcej, dla kobiet - 60 lat i więcej. Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wałbrzyski			
Gmina Boguszów Gorce	15,30%	60,80%	23,90%
Gmina Czarny Bór	18,90%	61,80%	19,30%
Gmina Głuszycza	14,40%	61,60%	24,00%
Gmina Jedlina Zdrój	15,90%	58,80%	25,30%
Gmina Mieroszów	15,50%	60,00%	24,50%
Gmina Stare Bogaczowice	17,30%	61,60%	21,10%
Gmina Szczawno Zdrój	13,70%	58,30%	28,10%
Gmina Walim	15,30%	61,00%	23,70%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Z powyższych danych wynika, iż udział osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do dwóch pozostałych grup układa się w przybliżeniu równomiernie we wszystkich gminach powiatu wałbrzyskiego. Większe różnice występują w przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym. Pod tym względem najmniej korzystna sytuacja jest w gminie Szczawno Zdrój, a najkorzystniejsza w gminie Czarny Bór.

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu wałbrzyskiego potwierdza trend ogólnokrajowy, wedle którego następuje spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, a następuje wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.

Zachodzące procesy demograficzne skutkują starzeniem się społeczeństwa. Ta negatywna tendencja będzie skutkować wzrostem kosztów systemu ochrony zdrowia i opieki nad ludźmi starszymi. Może doprowadzić do spowolnienia gospodarczego całego powiatu wałbrzyskiego. Dodatkowo można przypuszczać, że wzrośnie zapotrzebowanie na infrastrukturę i usługi skierowane do seniorów i osób niesamodzielnych.

V. Diagnoza problemów społecznych Powiatu Wałbrzyskiego

5.1. Bezrobocie

Jednym z głównych problemów występujących w Polsce w obszarze polityki społecznej jest zjawisko bezrobocia. Jako bezrobotnego określa się osobę niezatrudnioną, nieprowadzącą działalności gospodarczej i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia (w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy).

Najprościej wyjaśniając jest to zjawisko braku pracy zarobkowej dla osób gotowych ją wykonywać. Pojęcie bezrobocia jest różnie definiowane, jednakże bez względu na przyjętą definicję bezspornym jest, że bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, które bardzo często wpływa na sytuację społeczną osób. Nauki ekonomiczne wskazują głównie, że bezrobocie to różnica między popytem a podażą

na pracę. W ujęciu społecznym zwraca się uwagę, że bezrobocie to zjawisko bierności zawodowej, oraz stan często przymusowego uzależnienia od innych (osób, instytucji) w zakresie ekonomicznym i psychologicznym. W ujęciu psychologicznym bezrobocie jest utratą zarobków, przychodów pieniężnych, dobrowolnej wymiany przywilejów i zobowiązań.⁴

Zjawisko bezrobocia jest wynikiem wielu przyczyn, do których najczęściej zaliczyć można:

- likwidację zakładów pracy w niektórych gałęziach,
- zmniejszenie popytu na niektóre dobra i usługi,
- zmiany w koniunkturze gospodarczej,
- wysokie koszty pracy,
- niedostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy,
- brak mobilności,
- zmiany technologii produkcji.

Bezrobocie jest zjawiskiem wielowymiarowym, na tym samym rynku pracy mogą występować różne rodzaje bezrobocia. Bez względu jednak, czy będzie to bezrobocie przymusowe⁵, dobrowolne⁶, strukturalne⁷, koniunkturalne⁸, sezonowe⁹, jawne¹⁰ lub ukryte¹¹ zawsze pozostaje ono problemem społecznym i wpływa bezpośrednio na sytuację materialną osób, które są osobami bezrobotnymi, jak i ich rodzin. Najbardziej negatywne skutki w stosunku do osób będzie miało bezrobocie przymusowe, jego skutki to najczęściej:

- obniżenie poziomu materialnego życia, często nawet ubóstwo,
- osłabienie więzi rodzinnych, społecznych,
- frustracja osób objętych bezrobociem, które w długookresowym bezrobociu może związana być z frustracją całych grup społecznych,
- zmniejszenie dochodów państwa w związku z brakiem wpływów na podatki od osób bezrobotnych,
- uzależnienie od pomocy instytucjonalnej, zwiększenie kosztów państwa w zakresie pomocy takim osobom poprzez wypłatę zasiłków, świadczeń rodzajowych oraz aktywizację społeczną i zawodową,
- izolacja, obniżone poczucie wartości,
- rozwój patologii społecznych: alkoholizm, narkomania, przestępczość,
- pogorszenie stanu zdrowia, w tym rozwój stanów depresyjnych.

Od roku 2013 można zauważyć, że zmiany gospodarcze pozytywnie wpływały na rynek pracy. Zwiększenie inwestycji, rozwój przedsiębiorstw i powstawanie

⁴ Strona internetowa Psychologia w Biznesie - www.psychologiawbiznesie.pl/skutki-bezrobocia

⁵ Bezrobocie przymusowe – niezależne od zachowania osób bezrobotnych

⁶ Bezrobocie dobrowolne – w wyniku osoby bezrobotnej, najczęściej w sytuacji braku akceptacji poziomu płacy

⁷ Bezrobocie strukturalne – w sytuacji niedostosowania kwalifikacji do zapotrzebowania rynku pracy

⁸ Bezrobocie koniunkturalne – zależne od koniunktury gospodarczej

⁹ Bezrobocie sezonowe – uzależnione od pór roku (np. branża budownicza, ogrodnicza, sadownicza)

¹⁰ Bezrobocie jawne – osoby zarejestrowane, policzalne

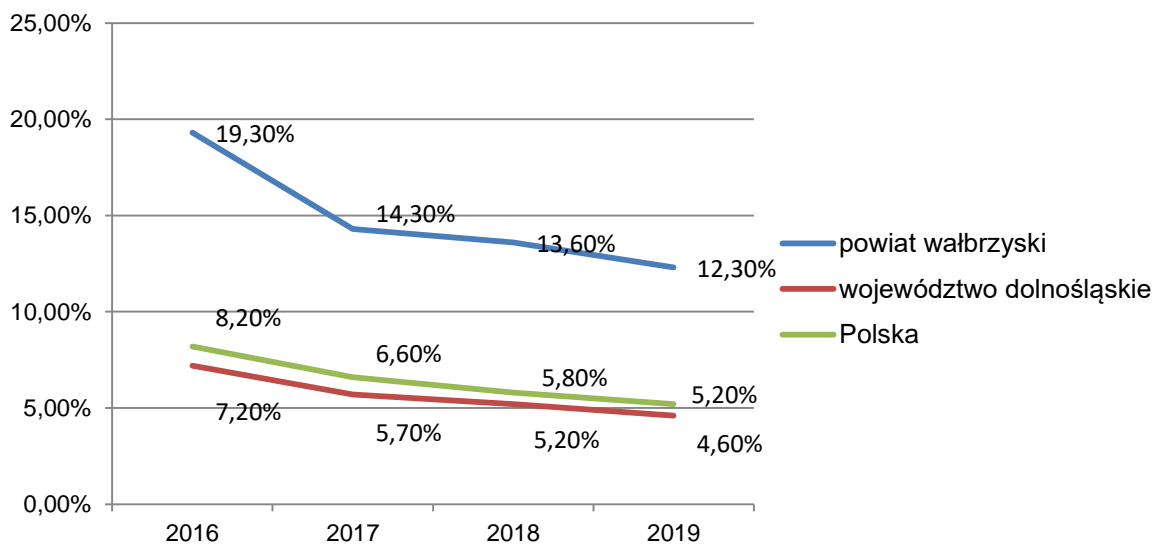
¹¹ Bezrobocie ukryte – nie wykazywane w ewidencji statystycznej

nowych firm spowodowało powstanie nowych miejsc pracy. Duży wpływ miała też migracja Polaków za pracą do krajów Unii Europejskiej, co spowodowało zwolnienie wielu miejsc pracy dając tym samym szanse zatrudnienia osobom bezrobotnym. Wskaźniki bezrobocia zaczęły spadać. Dla porównania, w powiecie wałbrzyskim stopa bezrobocia rejestrowanego w roku 2013 wynosiła 29,8%, a w roku 2019 – 12,3%.

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego w powiecie wałbrzyskim na 1 000 mieszkańców pracuje 109 osób. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa dolnośląskiego, gdzie na 1 000 mieszkańców pracuje 271 osób, a także znacznie mniej od wartości dla Polski, która wynosi 251 osób.

W powiecie wałbrzyskim – 58,70% wszystkich pracujących stanowią kobiety, a 41,3% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w powiecie wałbrzyskim wynosiło w 2019 r. 12,3% (w tym 15,0% wśród kobiet i 10,0% wśród mężczyzn). Jest to znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa dolnośląskiego, które wynosi 4,6% (w tym 5,4% wśród kobiet i 3,9% wśród mężczyzn) oraz znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski, które wynosi – 5,2% (w tym 6,1% wśród kobiet i 4,4% wśród mężczyzn). Poniższy wykres przedstawia stopę bezrobocia rejestrowanego w powiecie wałbrzyskim w latach 2016-2019.

Wykres 1 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie wałbrzyskim w latach 2016-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Stopa bezrobocia jest to wyrażony w procentach stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób aktywnych zawodowo (suma osób pracujących i poszukujących pracy). Należy jednak pamiętać, że stopa bezrobocia nie oddaje dokładnie rozmiarów bezrobocia. Istnieje bowiem grupa ludzi, którzy nie rejestrują się w urzędzie pracy i szukają zatrudnienia na własną rękę. Dużo jest również osób, które rejestrują się jako bezrobotne, otrzymują zasiłek i wykonują pracę na czarno.

Stopa bezrobocia wpływa przede wszystkim na stan gospodarki i hamuje jej rozwój. Prowadzi to do wzrostu poziomu inflacji, czyli spadku wartości pieniądza. Należy więc wyjaśnić, że stopa bezrobocia łączy się nierozdzielnie ze wzrostem gospodarczym. Wzrost gospodarczy jest w pewien sposób uzależniony od poziomu bezrobocia, a z kolei poziom bezrobocia zależy także od sytuacji gospodarczej kraju i przedsiębiorców zatrudniających pracowników.

Analizując powyższy wykres obserwujemy coroczny spadek bezrobocia zarówno w powiecie wałbrzyskim, województwie dolnośląskim i w kraju. Gdy stopa bezrobocia jest na niskim poziomie odnotowujemy wzrost gospodarczy. Mianowicie wtedy Produkt Krajowy Brutto (PKB) jest także na wysokim poziomie, a dzięki temu wzrasta stopa życiowa ludności, która staje się bardziej zamożna, a to także nakręca gospodarkę.

Można by sądzić, że spadek bezrobocia, zwiększona liczba miejsc pracy to całkowita poprawa sytuacji i pewnego dnia osiągnięty zostanie wskaźnik bezrobocia bliski zeru. Niestety nie jest to możliwe. Zjawisko bezrobocia z różnych powodów będzie powracać. Mieszkańcy powiatu wałbrzyskiego, pozostając w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Wałbrzychu to osoby, które potrzebują specjalistycznego wsparcia w wejściu lub powrocie na rynek pracy. Dlatego zadania urzędu pracy pełnią bardzo ważną funkcję w łagodzeniu skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej społeczeństwa, głównie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Tabela nr 6 przedstawia bezrobotnych w powiecie wałbrzyskim wg miejsca zamieszkania w latach 2015-2018, oraz tabela nr 7 przedstawia bezrobotnych w powiecie wałbrzyskim wg wykształcenia w latach 2015-2018.

Tabela 6 - Bezrobotni w powiecie wałbrzyskim wg miejsca zamieszkania w latach 2015-2018.

	2015	2016	2017	2018
Powiat Wałbrzyski	2 995	2 531	1 769	1 717
w tym:				
kobiety	1 544	1 376	989	937
mężczyźni	1 451	1 155	780	780
Gmina Boguszów Gorce	1011	902	674	656
Gmina Czarny Bór	284	210	189	145
Gmina Głuszyca	430	306	170	152
Gmina Jedlina Zdrój	213	182	117	112
Gmina Mieroszów	350	284	185	181
Gmina Stare Bogaczowice	173	151	107	117
Gmina Szczawno Zdrój	211	183	130	133
Gmina Walim	323	313	197	221

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Pomiędzy rokiem 2015 a 2016 obserwujemy znaczny spadek w ilości osób bezrobotnych w każdej gminie powiatu wałbrzyskiego. W roku 2017 również mamy zmniejszenie ilości osób bezrobotnych w stosunku do roku 2016. Jednakże w 2018 r. nieznaczny wzrost pojawia się w gminie Walim, Szczawno Zdrój i Stare Bogaczowice.

Tabela 7 - Wykształcenie osób bezrobotnych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

wykształcenie	liczba osób bezrobotnych na dzień 31 grudnia			
	2015	2016	2017	2018
wyższe	242	214	122	160
policealne i średnie zawodowe	568	473	332	311
średnie ogólnokształcące	232	192	152	150
zasadnicze zawodowe	877	748	482	465
gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe	1 076	904	681	631
ogółem	2 995	2 531	1 769	1 717

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Z analizy powyższej tabeli wynika, iż największy odsetek bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym, który w latach 2015-2017 wynosił ponad 65%. W roku 2018 spadł o 2% i wynosił 63%. Natomiast osoby z wykształceniem wyższym stanowią najmniejszy odsetek osób bezrobotnych wynoszący odpowiednio w roku: 2015 – 8,08%; 2016 – 8,45%; 2017 – 6,89%; 2018 – 0,93%.

Tabela 8 - Bezrobotni powiatu wałbrzyskiego wg wieku w latach 2015-2018.

samorząd	2015		2016		2017		2018	
	osoba	%	osoba	%	osoba	%	osoba	%
powiat wałbrzyski	ogółem							
	2995	100	2531	100	1769	100	1717	100
	24 lata i mniej							
	304	10,2	211	8,3	152	8,6	164	9,6
	25 - 34 lat							
	741	24,7	612	24,2	419	23,7	426	24,8
	35 – 44 lat							
	705	23,5	643	25,4	455	25,7	448	26,1
	45 – 54 lat							
	622	20,8	528	20,9	359	20,3	320	18,6
55 lat i więcej								
623	20,8	537	21,2	384	21,7	359	20,9	

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Analizując powyższą tabelę, wśród bezrobotnych powiatu wałbrzyskiego zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu, dominują dwie grupy osób bezrobotnych tj. w wieku 25-34 lata i 35-44 lata. Pierwsza grupa w 2018 roku stanowiła 24,8% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a druga grupa

stanowiła 26,1%. Trzecią grupę osób bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 55 lat i więcej – 20,9%, a czwartą grupę stanowiły osoby w wieku 45-54 lat – 18,6%. Najmniejszą grupę bezrobotnych w roku 2018 stanowiły osoby w wieku 24 lat i mniej – 9,6%. Z analizy struktury wieku bezrobotnych wynika, że ponad 50 % zarejestrowanych bezrobotnych jest w wieku pomiędzy 25 a 44 lat. Oznacza to, że większość zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie jest w wieku najwyższej aktywności zawodowej.

Tabela 9 - Bezrobotni powiatu wałbrzyskiego wg okresu pozostawania bezrobotnym w latach 2015-2018.

samorząd	2015		2016		2017		2018	
	osoba	%	osoba	%	osoba	%	osoba	%
powiat wałbrzyski	ogółem							
	2995	100	2531	100	1769	100	1717	100
	3 miesiące i mniej							
	993	33,1	864	34,2	639	36,1	620	36,1
	3 – 6 miesięcy							
	416	13,9	361	14,3	276	15,6	310	18,0
	6 – 12 miesięcy							
	518	17,3	419	16,5	244	13,8	295	17,2
	12 – 24 miesięcy							
480	16,0	364	14,4	245	13,8	198	11,5	
powyżej 24 miesięcy								
588	19,7	523	20,6	365	20,7	294	17,2	

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Korzystne cechy występowania bezrobocia w powiecie wałbrzyskim to krótki, poniżej 3 miesięcy okres pozostawania bezrobotnych w ewidencji urzędu pracy, co jest pocieszające, albo długi okres pozostawania bezrobotnych w ewidencji urzędu, co może być niepokojące, ponieważ im dłużej osoba pozostaje bez zatrudnienia, tym trudniej jej jest wrócić na rynek pracy. Dobre prognozy mogą świadczyć jedynie o tendencji spadkowej z roku na rok w latach 2015-2018 ilości osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy.

W poniższej tabeli nr 10 została przeprowadzona analiza zgłaszanych przez pracodawców wolnych miejsc pracy.

Tabela 10 - Liczba wolnych miejsc pracy ogłaszanych przez pracodawców w powiecie wałbrzyskim w wybranych branżach w latach 2015-2018.

branża	2015	2016	2017	2018
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	21	12	27	3
górnictwo i wydobywanie	4	x	1	1
przetwórstwo przemysłowe	121	167	300	204
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	x	x	x	x
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	10	4	12	5
budownictwo	134	126	122	100

handel hurtowy i detaliczny, naprawa samochodowych, motocykle	221	202	184	148
działalność z zakwaterowaniem gastronomicznymi	66	76	63	47
transport i gospodarka magazynowa	22	33	25	52
informacja i komunikacja	22	8	7	6
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	12	10	6	3
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	50	47	30	33
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	29	31	23	28
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	289	305	334	10
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	820	747	514	302
edukacja	41	48	39	27
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	44	62	57	49
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	38	45	37	28
pozostała działalność usługowa	41	41	40	29

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Z przeprowadzonej analizy zgłaszanych przez pracodawców wolnych miejsc pracy w powiecie wałbrzyskim wynika, iż w latach 2015-2018 największe zapotrzebowanie wystąpiło w branżach: administracja publiczna, przetwórstwo przemysłowe, handel hurtowy i detaliczny oraz budownictwo.

Zaobserwować można również zapotrzebowanie w branży opieka zdrowotna i pomoc społeczna, transport i działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Ponadto w 2018 roku nastąpił znaczny spadek zgłaszanych wolnych miejsc pracy w branży - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, w porównaniu do 2015 roku.

Na koniec 2018 r. 36,7% osób bezrobotnych nie posiadało przygotowania zawodowego¹². Strukturę bezrobotnych cechuje również duża liczba bezrobotnych o niskim poziomie wykształcenia na poziomie - 27,08%.

5.2. Ubóstwo

Według Organizacji Narodów Zjednoczonych ubóstwo to ograniczenie wyboru i szans życiowych, to naruszenie ludzkiej godności. Oznacza brak możliwości skutecznego uczestnictwa w społeczeństwie. Oznacza też niedostatek żywności i ubrań potrzebnych rodzinie, brak możliwości uczęszczania do szkoły i korzystania

¹² Tabela 7. Wykształcenie osób bezrobotnych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018, strona nr 17

ze służby zdrowia, brak dostępu do ziemi, którą można uprawiać lub pracy, żeby móc zarobić na życie, brak dostępu do kredytu. Ubóstwo oznacza również zagrożenie, bezsilność i wykluczenie jednostek, rodzin i społeczności. Oznacza podatność na przemoc i często wiąże się z życiem w niepewnych warunkach bez dostępu do czystej wody i urządzeń sanitarnych. Natomiast Wspólnota Europejska definiuje ubóstwo poprzez określenie osób dotkniętych ubóstwem – jednostki lub rodziny, których zasoby (materialne, kulturowe i społeczne) są tak ograniczone, że wyklucza to je z minimalnie akceptowalnego sposobu życia w kraju, w którym mieszkają¹³.

Punktem odniesienia w określaniu poziomu ubóstwa jest wskaźnik minimum socjalnego oraz minimum egzystencji. Są to progi minimalnej konsumpcji, wyznaczane przy wykorzystaniu metody potrzeb podstawowych (zwanej także koszykową).

Zakres i poziom zaspakajanych potrzeb na poziomie minimum socjalnego winny zapewnić takie warunki, aby umożliwić reprodukcję sił życiowych człowieka, wychowanie potomstwa oraz utrzymanie więzi społecznych w czasie pracy, nauki i wypoczynku. Minimum socjalne oznacza zaspokajanie potrzeb konsumpcyjnych na relatywnie niskim poziomie, ale uwzględniającym zalecenia nauki (np. w zakresie żywienia), odpowiadającym powszechnie przyjmowanym normom obyczajowym i kulturowym (rekreacja, uczestnictwo w kulturze) oraz obowiązującym normom prawnym (m.in. w zakresie oświaty, ochrony zdrowia). Minimum socjalne jest kategorią wyznaczającą próg, poniżej którego istnieje obszar niedostatku czy ubóstwa: stanowi górną granicę tego obszaru.

Z kolei minimum egzystencji, zwane także minimum biologicznym, wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju psychofizycznego człowieka. Zaspokajanie potrzeb na tym poziomie i zakresie rzeczowym umożliwia jedynie przeżycie. Oznacza to, że kategoria ta może być uznana za dolną granicę obszaru ubóstwa¹⁴.

Poniższa tabela przedstawia wartości minimum socjalnego w Polsce w wybranych typach gospodarstw pracowniczych i emeryckich w 2018 r.

Tabela 11 - Wartości minimum socjalnego (średnioroczne) w 2018 r.

wyszczególnienie	gospodarstwa pracownicze						gospodarstwa emeryckie	
	1 osobowe M+K/2	2 osobowe M+K	3 osobowe M+K +Dmł	3 osobowe M+K +Dst	4 osobowe M+K +Dmł+Dst	5 osobowe M+K +Dmł +2xDst	1 osobowe M+K/2	2 osobowe M+K
żywność	282,43	564,87	794,05	857,39	1 086,57	1 379,09	268,34	536,68
mieszkanie	415,50	599,52	812,40	812,40	1 029,51	1 246,43	415,50	599,52
użytkowanie i energia	351,59	520,71	722,19	722,19	915,35	1 107,37	351,59	520,71

¹³ Strona internetowa Polskiego Komitetu Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu EAPN Polska - www.eapn.org.pl

¹⁴ Strona internetowa Instytut Pracy i Spraw Socjalnych - www.ipiss.com.pl/zaklady=minimum-socjalne-oraz-minimum-egzystencji

wyposażenie	63,91	78,80	90,21	91,21	114,16	139,06	63,91	78,80
edukacja	17,14	34,28	91,36	158,35	215,43	356,64	0,00	0,00
kultura i rekreacja	143,73	176,80	227,35	235,60	286,15	344,96	121,37	164,50
odzież i obuwie	55,37	110,73	159,94	160,39	209,60	259,26	42,51	85,01
ochrona zdrowia	42,49	80,73	108,88	110,19	138,34	167,80	83,36	162,47
higiena osobista	3579	69,59	83,22	101,15	115,32	146,99	28,48	54,97
transport i łączność	89,32	159,07	459,19	471,30	471,30	483,41	107,09	181,81
pozostałe wydatki	86,54	125,69	164,18	174,41	177,61	175,38	85,33	124,95
RAZEM	1 168,31	1 921,27	2 900,57	3 081,17	3 729,83	4 559,96	1 151,97	1 909,90
na 1 osobę	1168,31	960,63	966,86	1 027,06	932,46	911,99	1 151,97	954,95

Symbole użyte w tablicy oznaczają: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, DM – dziecko młodsze (4–6 lat), DS – dziecko starsze (13–15 lat). W gospodarstwach emeryckich M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Źródło: Obliczenia IPiSS¹⁵ na podstawie danych GUS.

W 2018 r. gospodarstwa domowe w Polsce miały dość korzystne otoczenie zewnętrzne: dalszy wzrost PKB (+5,1% rok do roku), dobrą dynamikę tworzenia miejsc pracy i wzrostu wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw. W roku 2018 inflacja osłabła, osiągając 1,6% rok do roku (w 2017 r. 2%). Wartości minimum socjalnego wzrosły od 2,4% w gospodarstwach emeryckich, do 3,1% w rodzinie z dzieckiem starszym¹⁶.

5.3. Pomoc społeczna

System wsparcia mieszkańców powiatu wałbrzyskiego – zgodnie z obowiązującymi przepisami, obejmuje także system pomocy społecznej. Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie wałbrzyskim odpowiedzialnych jest osiem ośrodków pomocy społecznej, znajdujących się w każdej gminie w powiecie.

Głównym celem instytucji pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie same pokonać. Ponadto pomoc społeczna ma na celu wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka przez podejmowanie działań mających na celu życiowe usamodzielnienie osób i rodzin, oraz ich integrację ze środowiskiem

Poniżej przedstawiamy dane statystyczne, które ukazują problemy społeczne osób, rodzin mieszkających na terenie powiatu wałbrzyskiego. Przyznanie pomocy jest uzależnione od sytuacji materialnej wszystkich członków gospodarstwa domowego osoby składającej wniosek. Osoby i rodziny mogą zwracać się

¹⁵ Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Jednostką nadzorującą dla IPiSS jest Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

¹⁶ GUS (2019): Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2018 r., GUS, Warszawa.

do pomocy społecznej w przypadku wystąpienia różnych problemów, w szczególności wymienionych w ustawie o pomocy społecznej¹⁷, a do ich podstawowych obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej (osób i rodzin wymagających pomocy i wsparcia na rzecz przeciwdziałania problemów życiowych);
- bezpośrednio i pośrednio udzielanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych oraz pracy socjalnej (w tym organizowanie opieki i usług w miejscu zamieszkania);
- współpraca z instytucjami publicznymi i organizacjami, w tym pozarządowymi, zwłaszcza z jednostkami samorządu gminnego w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w gminie;
- aktywizowanie środowiska lokalnego na rzecz profilaktyki i przeciwdziałania negatywnym skutkom zjawisk społecznych.

Kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej zostały podwyższone od 1 października 2018 r. Obecnie kwoty te wynoszą: dla gospodarstw wieloosobowych – 528,00 zł na osobę w rodzinie, dla gospodarstw jednoosobowych – 701,00 zł. Te kwoty określa się jako próg ubóstwa „ustawowego”. zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej zmiana kryterium dochodowego jest dokonywane co 3 lata. Następną zmianą kryterium dochodowego przypada w 2021 r.

W ostatnich latach nastąpił spadek liczby osób i rodzin, żyjących w trudnych warunkach materialnych. Źródła tego stanu należy upatrywać w zmniejszającym się bezrobociu. Poniżej przedstawione zostały dane statystyczne, które ukazują problemy społeczne osób, rodzin mieszkających na terenie powiatu wałbrzyskiego.

Tabela 12 - Liczba osób i danych objętych pomocą społeczną w latach 2015-2018.

Lata	z tytułu	objęci pomocą społeczną		
		liczba osób, którym przyznano świadczenie	liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	liczba osób w rodzinach
Ośrodek Pomocy Społecznej – Boguszów Gorce				
2015	poniżej kryterium dochodowego	791	591	1 352
2016		762	571	1 265
2017		708	533	1 136
2018		648	503	1 018
2015	powyżej kryterium dochodowego	68	63	108
2016		103	96	174
2017		131	122	218
2018		190	178	279
Ośrodek Pomocy Społecznej – Czarny Bór				
2015	poniżej kryterium dochodowego	298	109	336
2016		89	68	272

¹⁷ Ustawa z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r., poz.1507 ze zm.)

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

2017		185	84	252
2018		53	85	170
2015	powyżej kryterium dochodowego	138	111	222
2016		58	55	165
2017		32	20	100
2018		32	22	66
Ośrodek Pomocy Społecznej – Głuszycza				
2015	poniżej i powyżej kryterium dochodowego OGÓŁEM ¹⁸	374	257	534
2016		310	236	478
2017		289	210	383
2018		187	172	287
Ośrodek Pomocy Społecznej – Jedlina Zdrój				
2015	poniżej kryterium dochodowego	192	129	262
2016		206	144	256
2017		198	155	278
2018		155	128	233
2015	powyżej kryterium dochodowego	5	5	5
2016		7	7	10
2017		10	10	15
2018		3	3	4
Ośrodek Pomocy Społecznej – Mieroszów				
2015	poniżej i powyżej kryterium dochodowego OGÓŁEM ¹⁹	327	227	461
2016		255	196	365
2017		218	167	310
2018		168	135	232
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – Stare Bogaczowice				
2015	poniżej kryterium dochodowego	167	118	295
2016		149	109	265
2017		161	110	259
2018		145	104	231
2015	powyżej kryterium dochodowego	8	-	-
2016		8	-	-
2017		20	-	-
2018		26	-	-
Ośrodek Pomocy Społecznej – Szczawno Zdrój				
2015	poniżej i powyżej kryterium dochodowego OGÓŁEM ²⁰	429	243	450
2016		429	243	424
2017		357	216	362
2018		341	201	333
Ośrodek Pomocy Społecznej – Walim				
2015	poniżej kryterium dochodowego	324	218	500
2016		308	217	475
2017		277	188	435
2018		250	172	396
2015	powyżej kryterium dochodowego	28	28	50
2016		30	30	60
2017		29	29	46
2018		29	29	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie powiatu wałbrzyskiego.

¹⁸ Brak danych z OPS w Głuszycy dotyczącego podziału poniżej i powyżej kryterium dochodowego.

¹⁹ Brak danych z OPS w Mieroszowie dotyczącego podziału poniżej i powyżej kryterium dochodowego.

²⁰ Brak danych z OPS w Szczawnie Zdroju dotyczącego podziału poniżej i powyżej kryterium dochodowego.

Analizując powyższe dane możemy stwierdzić, że od pięciu lat obserwujemy ogólną tendencję spadkową w odniesieniu do liczby klientów Ośrodków Pomocy Społecznej, biorąc pod uwagę liczbę rodzin objętych pomocą. Ma to niewątpliwie wpływ na liczbę osób/rodzin korzystających ze wsparcia w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. Ośrodki Pomocy Społecznej obejmowały wsparciem przede wszystkim rodziny z dziećmi.

Według danych za 2018 rok, liczba osób w rodzinie korzystających z pomocy zmniejszyła się o 28% w stosunku do roku 2015. Poniżej przedstawiona jest tabela wskazująca powody przyznawania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

Tabela 13 - Powody przyznania pomocy pieniężnej przez ośrodki pomocy w latach 2015-2018.

powód udzielenia pomocy	2015		2016		2017		2018	
	liczba rodzin	liczb osób objętych pomocą	liczba rodzin	liczb osób objętych pomocą	liczba rodzin	liczb osób objętych pomocą	liczba rodzin	liczb osób objętych pomocą
POWIAT WAŁBRZYSKI – OGÓŁEM								
ubóstwo	1 640	3 650	1 572	3 323	1 463	2 979	1 218	2 374
bezrobocie	1 203	2 947	1 129	2 685	975	2 310	793	1 834
niepełnosprawność	621	1 085	664	1 113	657	1 058	638	1 027
długotrwała choroba lub ciężka choroba	538	897	592	1 032	697	1 178	575	947
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	144	505	138	475	124	415	141	508
alkoholizm	218	382	206	331	166	236	127	171
narkomania	3	17	1	1	1	1	2	2
potrzeba ochrony macierzyństwa	188	931	159	804	166	810	159	727
w tym: wielodzietność ²¹	139	754	109	577	119	631	100	605
bezdomność	57	68	63	78	72	81	58	69
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	23	34	16	28	21	27	21	25
zdarzenia losowe	5	18	13	25	16	29	6	21
kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	2	9	0	0
sieroctwo	3	8	3	9	4	14	0	0
przemoc w rodzinie	34	107	27	68	24	77	25	72
razem	4 677	10 649	4 583	9 972	4 388	9 224	3 623	7 777
Ośrodek Pomocy Społecznej – Boguszów Gorce								
ubóstwo	570	1 325	571	1 262	540	1 157	485	989
bezrobocie	461	1 158	457	1 100	402	979	356	849
niepełnosprawność	181	339	193	355	198	328	201	350
długotrwała choroba lub ciężka choroba	92	190	117	218	243	440	167	295

²¹ Sumy podane bez danych z OPS Szczawno Zdrój.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	13	46	16	67	19	60	64	242
alkoholizm	86	128	87	135	66	93	38	52
narkomania	2	16	0	0	0	0	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa	74	369	67	338	68	334	60	255
w tym: wielodzietność	68	366	63	334	60	316	46	228
bezdomność	29	34	33	42	35	36	40	48
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	6	3	10	5	6	11	13
zdarzenia losowe	0	0	2	3	2	5	3	10
kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	2	9	0	0
sieroctwo	0	0	1	2	4	14	0	0
przemoc w rodzinie	3	11	1	4	2	6	0	0
Ośrodek Pomocy Społecznej – Czarny Bór								
ubóstwo	70	210	90	234	76	188	50	114
bezrobocie	18	64	40	119	37	117	27	71
niepełnosprawność	3	3	41	63	32	52	25	36
długotrwała choroba lub ciężka choroba	13	37	31	55	27	27	27	60
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	6	17	5	19	5	14	6	23
alkoholizm	7	8	8	9	7	9	6	8
narkomania	0	0	1	1	0	0	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa	16	90	15	86	14	81	17	98
w tym: wielodzietność	bd ²²	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
bezdomność	4	10	4	10	14	14	4	7
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	0	0	0	1	3	3	4
zdarzenia losowe	0	0	5	10	1	1	1	4
kłęski żywiołowe i ekologiczne	bd	bd	0	0	0	0	0	0
sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0
przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0	0	0
Ośrodek Pomocy Społecznej – Głuszycza								
ubóstwo	237	494	207	405	199	342	134	215
bezrobocie	179	400	158	353	124	243	73	134
niepełnosprawność	99	172	99	159	104	164	105	159
długotrwała choroba lub ciężka choroba	80	15	78	140	69	123	47	73
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	32	109	20	65	18	60	7	22
alkoholizm	15	19	9	1	9	10	5	6

²² bd – brak danych

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

narkomania	1	1	0	0	0	0	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa	24	124	20	109	14	72	4	22
w tym: wielodzietność	19	107	3	17	11	62	1	5
bezdomność	7	7	7	7	4	4	1	1
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	4	6	2	2	5	5	4	4
zdarzenia losowe	0	0	5	10	8	8	1	5
kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0
sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0
przemoc w rodzinie	1	4	0	0	0	0	0	0
Ośrodek Pomocy Społecznej – Jedlina Zdrój								
ubóstwo	93	199	102	194	126	236	84	146
bezrobocie	81	182	84	170	81	181	52	112
niepełnosprawność	41	57	48	70	59	84	54	86
długotrwała choroba lub ciężka choroba	34	60	52	76	56	69	50	75
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	14	48	20	65	18	64	9	32
alkoholizm	7	9	9	10	12	12	11	15
narkomania	0	0	0	0	1	1	1	1
potrzeba ochrony macierzyństwa	8	33	5	20	8	32	14	60
w tym: wielodzietność	3	15	3	14	6	26	9	42
bezdomność	3	3	5	5	7	10	6	6
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	6	9	2	2	3	3	3	4
zdarzenia losowe	0	0	0	0	1	4	0	0
kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0
sieroctwo	1	1	1	1	0	0	0	0
przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0	2	8
Ośrodek Pomocy Społecznej – Mieroszów								
ubóstwo	201	406	169	312	141	255	115	191
bezrobocie	139	325	110	243	95	202	70	144
niepełnosprawność	91	161	89	148	76	116	64	98
długotrwała choroba lub ciężka choroba	76	147	65	122	57	96	45	63
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	22	95	18	73	10	38	13	50
alkoholizm	45	112	32	69	12	18	12	12
narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa	4	16	3	14	10	41	10	34
w tym: wielodzietność	1	9	1	9	2	14	1	8
bezdomność	9	9	7	7	5	8	4	4

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	4	2	6	0	0	0	0
zdarzenia losowe	1	2	0	0	0	0	0	0
kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0
sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0
przemoc w rodzinie	12	29	13	36	17	53	19	52
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – Stare Bogaczowice								
ubóstwo	100	240	92	219	85	194	73	165
bezrobocie	71	197	61	160	49	141	38	99
niepełnosprawność	47	84	40	70	45	79	50	82
długotrwała choroba lub ciężka choroba	68	156	64	132	74	157	80	156
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	20	67	21	75	28	97	20	66
alkoholizm	16	28	16	31	21	35	18	29
narkomania	0	0	0	0	0	0	1	1
potrzeba ochrony macierzyństwa	23	99	15	69	18	84	18	82
w tym: wielodzietność	14	71	10	50	14	71	13	64
bezdomność	2	2	1	1	2	4	1	1
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	6	3	4	4	7	0	0
zdarzenia losowe	0	0	1	2	2	4	1	2
kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0
sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0
przemoc w rodzinie	0	0	1	2	0	0	0	0
Ośrodek Pomocy Społecznej – Szczawno Zdrój								
ubóstwo	176	330	154	272	132	228	126	214
bezrobocie	122	269	98	208	83	175	85	176
niepełnosprawność	60	100	57	82	54	85	56	82
długotrwała choroba lub ciężka choroba	105	161	108	149	97	134	86	111
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	5	17	5	14	4	11	3	9
alkoholizm	14	30	15	31	10	19	12	21
narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa	12	57	13	61	11	54	11	54
w tym: wielodzietność	11	59	12	60	9	52	10	52
bezdomność	1	1	4	4	3	3	0	0
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	2	2	2	1	1	0	0
zdarzenia losowe	0	0	0	0	1	3	0	0
kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0

sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0
przemoc w rodzinie	14	47	12	26	0	0	0	0
Ośrodek Pomocy Społecznej – Walim								
ubóstwo	193	446	187	425	164	379	151	340
bezrobocie	132	352	121	332	104	272	92	249
niepełnosprawność	99	169	97	166	89	150	83	134
długotrwała choroba lub ciężka choroba	70	131	77	140	74	132	73	114
bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych	32	106	33	97	22	71	19	64
alkoholizm	28	48	30	45	29	40	25	28
narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa w tym: wielodzietność	27	143	21	107	23	112	25	122
bezdomność	2	2	2	2	2	2	2	2
trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1	2	2	2	2	0	0
zdarzenia losowe	4	16	0	0	1	4	0	0
kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0
sieroctwo	2	7	1	6	0	0	0	0
przemoc w rodzinie	4	16	0	0	5	18	4	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie powiatu wałbrzyskiego.

Analizując powyższe dane statystyczne, zauważyć można, iż najczęstszą przyczyną korzystania rodzin z pomocy ośrodków pomocy społecznej na terenie powiatu wałbrzyskiego jest ubóstwo i bezrobocie. Ubóstwo było głównym powodem udzielania wsparcia, częstszym niż bezrobocie. Wskaźnik w obu przypadkach kształtuje się na wysokim poziomie. W roku 2018 w stosunku do roku 2015 liczba rodzin objętych wsparciem z tytułu ubóstwa spadła o 25,8%, natomiast z tytułu bezrobocia spadła o 34,1%.

Kolejnym powodem udzielania pomocy była niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, które na przestrzeni lat 2015-2018 utrzymują się na podobnym poziomie. Ponadto w 2018 r. nastąpił spadek o 41,8% w stosunku do roku 2015, rodzin, które objęte były pomocą z powodu alkoholizmu, ponad 15,4% spadek rodzin objętych pomocą z potrzeby ochrony macierzyństwa. Pozostałe powody przyznawania pomocy pozostają na podobnym poziomie. Najmniej osób korzystało ze wsparcia pomocy społecznej z powodu narkomani, sieroctwa i kłęski żywiołowej.

5.4. Niepełnosprawność i długotrwała choroba

Jednym z istotnych problemów społecznych powiatu wałbrzyskiego jest niepełnosprawność. Zgodnie z definicją sformułowaną w 1980 r. przez Światową Organizację Zdrowia (WHO): „Osoba niepełnosprawna to osoba, u której istotne

uszkodzenia i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powodują uniemożliwienie, utrudnienie lub ograniczenie sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie, biorąc pod uwagę takie czynniki jak płeć, wiek oraz czynniki zewnętrzne”.²³

Określenie „niepełnosprawność” jest często używane wymiennie z określeniem „inwalidztwo”, choć zakresy obu pojęć nie w pełni się pokrywają, a niepełnosprawność jest pojęciem szerszym, obejmującym także aspekt aktywności życiowej. Za osoby niepełnosprawne wg WHO uważa się osoby, które nie mogą samodzielnie, częściowo lub całkowicie, zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonej lub nabytej niepełnosprawności fizycznej lub psychicznej. Przyjęto podział skutków choroby na uszkodzenia, niezdolność i ograniczenie w rolach.

Nadal jednak termin niepełnosprawność nie jest idealny, ale nie znaleziono do tej pory lepszego określenia. Termin ten zastępuje wiele dotychczasowych pojęć ogólnie przyjętych w społeczeństwie, takich jak: ułomność, upośledzenie, niedołążność, które nabrały ujemnego znaczenia.

Probleмами niepełnosprawności zajmowało się także 1994 Europejskie Forum Niepełnosprawności Parlamentu Europejskiego, które zdefiniowało osobę niepełnosprawną jako „jednostkę w pełni swych praw, znajdującą się w sytuacji upośledzającej ją na skutek barier środowiskowych, ekonomicznych i społecznych, których, z powodu występujących u niej uszkodzeń, nie może przewycięzać w taki sposób, jak inni ludzie. Bariery te są zbyt często wzmacniane przez deprecjonujące postawy ze strony społeczeństwa”²⁴.

Osoba niepełnosprawna jest więc postrzegana nie tylko jako jednostka z problemami chorobowymi, wymagająca odpowiedniej opieki medycznej, ale jako członek społeczności, którego prawa człowieka dotyczą w takim samym stopniu jak reszty społeczeństwa. Wspieranie osób niepełnosprawnych stanowi ogromne wyzwanie dla lokalnych samorządów. Niepełnosprawność jest problemem złożonym, który można rozpatrywać w aspekcie zawodowym, społecznym i zdrowotnym.

W ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2020, poz. 426 ze zm.), definicja osoby niepełnosprawnej jest następująca: „Niepełnosprawność, oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. Ustawa określa 3 stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany, lekki.

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie

²³ <http://www.unic.un.org.pl/niepelnosprawnosc/definicja.php>

²⁴ http://idn.org.pl/sonnszz/def_on.htm

w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

W Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych (Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 roku): „Sejm RP uznaje, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji”.²⁵

Zgodnie z definicją GUS osoba niepełnosprawna to „osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku”. Niepełnosprawność badana jest w oparciu o 2 kryteria:

- prawne (formalne) – osoba niepełnosprawna prawnie - osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony;
- subiektywne (samoocena) – osoba niepełnosprawna biologicznie - osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia niepełnosprawności²⁶.

W celu orzekania o niepełnosprawności powołane są powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, jako pierwsza instancja oraz wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, jako druga instancja. W ramach funkcjonujących instytucji i struktur Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wykonuje zadania rządowe wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

W powiecie wałbrzyskim wydawaniem orzeczeń o niepełnosprawności zajmuje się Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Limanowskiego 9. Do jego zadań należy:

- wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności dla osób, które nie ukończyły 16 roku życia, oraz które ukończyły 16 rok życia,
- wydawanie orzeczeń do ulg i uprawnień dla osób posiadających orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy,
- wydawanie, z upoważnienia Starosty, legitymacji osoby niepełnosprawnej,

²⁵ Monitor Polski 1997 nr 50 poz. 475

²⁶ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec>

- sporządzanie sprawozdań kwartalnych dla potrzeb Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności,
- wprowadzanie danych do Krajowego Systemu Monitoringu Osób Orzekanych o Niepełnosprawności,
- wydawanie kart parkingowych dla osób uprawnionych.

Uzyskanie orzeczenia o niepełnosprawności pozwala osobom niepełnosprawnym na korzystanie ze specjalnie dla nich przygotowanego wsparcia oferowanego głównie przez instytucje powiatowe. Natomiast długotrwała lub ciężka choroba nie ma swojej definicji ustawowej, identyfikacja tego typu chorób należy do lekarzy.

Jednakże identyfikacja liczby osób niepełnosprawnych oraz długotrwale i ciężko chorych, w tym osób potrzebujących wsparcia wiąże się z tym, iż wszystkie nie muszą korzystać z pomocy społecznej, a co za tym idzie, że nie wszystkie te osoby będą figurowały w rejestrach instytucji pomocowych.

Dane statystyczne dotyczące liczby osób niepełnosprawnych są zbierane w ramach narodowego spisu powszechnego, który ostatni raz przebiegał w 2011 r., a kolejny przewidziany jest na rok 2021. Narodowy Spis Powszechny z 2011 r. wykazał, że na terenie powiatu wałbrzyskiego²⁷ znajduje się 32 548 osób niepełnosprawnych, w tym 14 364 osób stanowią mężczyźni a 18 184 osób stanowią kobiety. 29 937 osób niepełnosprawnych zamieszkuje w miastach, a 2 611 osób niepełnosprawnych zamieszkuje na wsi²⁸.

Wobec powyższego rzeczywistą liczbę osób niepełnosprawnych zamieszkałych tylko na obecnym terenie powiatu wałbrzyskiego po podziale administracyjnym z 2012 r. będziemy w stanie poznać najpóźniej w roku 2022, po ogłoszeniu danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 r.²⁹.

Tabela 14 - Liczba osób niepełnosprawnych w powiecie wałbrzyskim na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 r.

województwo powiat	ogółem	M	K	miasta			wieś		
				ogółem	M	K	ogółem	M	K
POLSKA	4 697 048	2 166 911	2 530 136	3 018 036	1 362 113	1 655 923	1 301 279	804 799	874 213
dolnośląskie	383 758	173 600	210 158	279 956	124 324	155 632	103 802	49 276	54 526
powiat wałbrzyski ³⁰	32 548	14 364	18 184	29 937	13 080	16 856	2 611	1 284	1 327

Symbole użyte w tablicy oznaczają: M-mężczyźni, K-kobiety

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

²⁷ Powiat wałbrzyski przed podziałem administracyjnym, mający w swoim obrębie miasto Wałbrzych, które zostało wyłączone z dniem 01.01.2013 r. na podstawie Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 roku w sprawie przywrócenia miastu Wałbrzych statusu miasta na prawach powiatu oraz ustalenia granic powiatu wałbrzyskiego (Dz. U. z 2012 r. poz. 853).

²⁸ <http://www.niepelnospawni.gov.pl/p,79,informacje-i-dane-demograficzne>

²⁹ Ustawa z 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. z 2019r., poz. 1775).

³⁰ Powiat wałbrzyski przed podziałem administracyjnym, mający w swoim obrębie miasto Wałbrzych, które zostało wyłączone z dniem 01.01.2013 r. na podstawie Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 roku w sprawie przywrócenia miastu Wałbrzych statusu miasta na prawach powiatu oraz ustalenia granic powiatu wałbrzyskiego (Dz. U. z 2012 r. poz. 853).

Poniżej przedstawiamy dane statystyczne z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu dotyczące osób powyżej 16 roku życia ubiegających się o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności i osób przed 16 rokiem życia ubiegających się o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności z terenu powiatu wałbrzyskiego.

Tabela 15 - Liczba i cel złożenia wniosków do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przez osoby powyżej 16 roku życia w latach 2015-2018.

cel złożenia wniosków	liczba złożonych wniosków			
	2015	2016	2017	2018
odpowiednie zatrudnienie	420	448	376	427
szkolenie	8	3	3	5
uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	9	3	8	10
konieczność zaopatrzenia przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	154	158	143	224
korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji (korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych)	203	190	175	187
zasilek stały	0	0	0	0
zasilek pielęgnacyjny	180	163	163	199
korzystanie z karty parkingowej	164	53	55	37
inne	317	212	193	220
razem	1 455	1 230	1 116	1 309

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu.

Tabela 16 - Liczba i cel złożenia wniosków do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przez osoby poniżej 16 roku życia w latach 2015-2018.

cel złożenia wniosków	liczba złożonych wniosków			
	2015	2016	2017	2018
zasilek stały	122	108	106	103
zasilek pielęgnacyjny	8	12	12	15
inne	4	5	7	4
razem	134	125	125	122

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu.

Ilość składanych wniosków przez osoby niepełnosprawne poniżej 16 roku życia w latach 2015-2018 praktycznie utrzymuje się na tym samym poziomie. Natomiast w przypadku osób powyżej 16 roku życia w latach 2015-2017 możemy zauważyć tendencję spadkową. W roku 2017 ilość składanych wniosków spadła o 23,3% w stosunku do roku 2015. Jednakże w roku 2018 nastąpił wzrost składanych wniosków o 17,3% w stosunku do roku 2017.

Według danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu na dzień 31 grudnia 2019 r. wydano 100 orzeczeń dla osób niepełnosprawnych przed 16 rokiem życia z powiatu wałbrzyskiego. Poniższa tabela nr 16 przedstawia ilość wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci dla osób niepełnosprawnych przed 16 rokiem życia w latach 2015-2018.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

Tabela 17 - Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób poniżej 16 roku życia z powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.

przyczyny niepełnosprawności	liczba orzeczeń razem	wiek			płeć	
		0-3 lat	od 4-7 lat	8-16 lat	K	M
2015 rok						
01-U	8	0	1	7	2	6
02-P	9	0	3	6	4	5
03-L	3	0	0	3	0	3
04-O	13	2	1	10	6	7
05-R	12	1	1	10	8	4
06-E	15	3	4	8	10	5
07-S	5	3	1	1	4	1
08-T	3	1	0	2	3	0
09-M	3	0	1	2	3	0
10-N	16	6	4	6	8	8
11-I	24	8	6	10	13	11
12-C	14	2	7	5	2	12
razem	125	26	29	70	63	62
2016 rok						
01-U	5	3	0	2	2	3
02-P	11	0	4	7	4	7
03-L	5	0	2	3	2	3
04-O	16	1	2	13	6	10
05-R	7	2	2	3	5	2
06-E	6	2	1	3	3	3
07-S	4	1	1	2	3	1
08-T	4	2	1	1	1	3
09-M	2	2	0	0	1	1
10-N	10	1	1	8	5	5
11-I	22	7	7	8	8	14
12-C	13	4	4	5	2	11
razem	105	25	25	55	42	63
2017 rok						
01-U	5	0	2	3	3	2
02-P	8	0	4	4	2	6
03-L	13	6	4	3	9	4
04-O	9	0	4	5	4	5
05-R	14	3	4	7	8	6
06-E	12	1	3	8	7	5
07-S	9	4	3	2	4	5
08-T	2	0	1	1	1	1
09-M	6	2	3	1	5	1
10-N	15	11	1	3	8	7
11-I	12	1	5	6	5	7
12-C	10	1	5	4	3	7
razem	115	29	39	47	59	56
2018 rok						
01-U	4	0	1	3	3	1
02-P	2	0	0	2	0	2
03-L	5	3	1	1	2	3
04-O	6	3	1	2	6	0
05-R	8	1	1	6	5	3
06-E	7	2	2	3	3	4
07-S	10	5	3	2	5	5

08-T	3	1	1	1	3	0
09-M	5	5	0	0	2	3
10-N	11	5	4	2	5	6
11-I	16	4	3	9	7	9
12-C	13	2	2	9	4	9
razem	90	31	19	40	45	45

Objaśnienia: 01-U – upośledzenie umysłowe; 02-P – choroby psychiczne; 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu; 04-O – choroby narządu wzroku; 05-R – upośledzenie narządu ruchu; 06-E – epilepsja; 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia; 08-T – choroby układu pokarmowego; 09-M – choroby układu moczowo-płciowego; 10-N – choroby neurologiczne; 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego; 12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe.

Symbole użyte w tablicy oznaczają: M-mężczyźni, K-kobiety

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że u osób niepełnosprawnych przed 16 rokiem życia zamieszkałych na terenie powiatu wałbrzyskiego Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w latach 2015-2018 wydał 435 orzeczeń o niepełnosprawności. Najwięcej orzeczeń wydanych zostało ze względu na schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego – 17%, następnie 12% z powodu chorób neurologicznych i 11% z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych. Najmniej 3% wydanych orzeczeń z powodu chorób układu pokarmowego, 4% z powodu chorób układu moczowo-płciowego i po 6% z powodu choroby układu oddechowego i krążenia, oraz zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że liczba wydawanych orzeczeń dla osób do 16 roku życia maleje.

Poniżej natomiast w sposób tabelaryczny ujęto ilość wydanych orzeczeń przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu w latach 2015-2018, według przyczyny niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności, wieku i płci dla osób powyżej 16 roku życia.

Tabela 18 - Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn i stopnia niepełnosprawności, wieku i płci wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia z powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.

przyczyny niepełnosprawności	liczba orzeczeń razem	stopień niepełnosprawności			wiek				płeć	
		znacznym	umiarkowanym	lekki	16-25 lat	26-40 lat	41-60 lat	60 lat i więcej	K	M
2015 rok										
01-U	13	10	3	0	8	4	1	0	8	5
02-P	79	33	43	3	15	23	25	16	45	34
03-L	42	2	24	16	3	6	11	22	27	15
04-O	40	7	16	17	9	6	14	11	29	11
05-R	682	82	524	76	14	33	372	263	336	346
06-E	12	0	9	3	2	5	5	0	7	5
07-S	240	80	139	21	5	15	90	130	83	157
08-T	48	21	26	1	2	5	19	22	16	32
09-M	61	41	16	4	4	6	26	25	39	22

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

10-N	104	53	48	3	8	11	29	56	49	55
11-I	49	21	22	6	7	16	18	8	9	20
12-C	2	1	1	0	2	0	0	0	0	2
razem	1 372	351	871	150	79	130	610	553	668	704
2016 rok										
01-U	12	7	5	0	12	0	0	0	7	5
02-P	83	34	46	3	17	14	34	18	42	41
03-L	32	5	17	10	7	1	6	18	15	17
04-O	33	12	14	7	8	4	11	10	18	15
05-R	508	49	410	49	11	38	301	158	300	208
06-E	10	1	6	3	1	1	8	0	7	3
07-S	239	100	127	12	2	11	96	130	108	131
08-T	46	23	14	9	2	4	28	12	21	25
09-M	69	42	24	3	0	7	38	24	55	14
10-N	79	52	24	3	8	10	25	36	32	47
11-I	59	22	31	6	7	8	27	17	25	34
12-C	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0
razem	1 171	348	718	105	76	98	574	423	631	540
2017 rok										
01-U	10	8	1	1	8	0	1	1	5	5
02-P	70	42	25	3	2	15	28	25	44	26
03-L	31	0	23	8	2	2	7	20	14	17
04-O	43	13	19	11	5	6	16	16	28	15
05-R	454	64	361	29	7	30	261	156	277	177
06-E	12	3	5	4	4	3	4	1	8	4
07-S	185	78	100	7	3	5	60	117	66	119
08-T	44	21	19	4	0	7	24	13	23	21
09-M	62	37	22	3	3	9	21	29	43	19
10-N	94	60	32	2	8	12	23	51	41	53
11-I	53	16	31	6	8	11	25	9	15	38
12-C	5	5	0	0	5	0	0	0	2	3
razem	1 063	347	638	78	55	100	470	438	566	497
2018 rok										
01-U	6	5	1	0	3	2	0	1	2	4
02-P	77	43	31	3	10	14	27	26	39	38
03-L	30	3	12	15	3	1	8	18	18	12
04-O	27	7	18	2	6	5	5	11	15	12
05-R	503	73	379	51	14	30	306	153	312	191
06-E	13	3	7	3	4	3	5	1	6	7
07-S	274	137	130	7	3	15	92	164	123	151
08-T	43	22	18	3	1	6	21	15	21	22
09-M	75	59	16	0	1	6	30	38	54	21
10-N	107	67	33	7	9	11	21	66	51	56
11-I	63	34	24	5	11	11	16	25	35	28
12-C	5	4	1	0	5	0	0	0	0	5
razem	1 223	457	670	96	70	104	531	518	676	547

Objaśnienia: 01-U – upośledzenie umysłowe; 02-P – choroby psychiczne; 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu; 04-O – choroby narządu wzroku; 05-R – upośledzenie narządu ruchu; 06-E – epilepsja; 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia; 08-T – choroby układu pokarmowego; 09-M – choroby układu moczowo-płciowego; 10-N – choroby neurologiczne; 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego; 12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe.

Symbole użyte w tablicy oznaczają: M-mężczyźni, K-kobiety

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu.

W latach 2015-2018 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o niepełnosprawności wydał dla mieszkańców powiatu wałbrzyskiego łącznie 4 829 orzeczeń o niepełnosprawności, w tym: 1503 orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, co stanowi 31% wszystkich wydanych orzeczeń, 2897 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym, co stanowi 60% wszystkich wydanych orzeczeń i 429 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności lekkim, co stanowi zaledwie 9% wszystkich wydanych orzeczeń o niepełnosprawności. Ponadto z analizy danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że najwięcej orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia, w latach 2015-2018, zostało wydanych ze względu na upośledzenie narządu ruchu – 2147 orzeczeń, co stanowi 44% wszystkich wydanych orzeczeń. Następnie 938 orzeczeń o niepełnosprawności wydano z powodu choroby układu oddechowego i krążenia, co stanowi 19% wszystkich wydanych orzeczeń. Osoby te wymagają największego wsparcia i opieki.

Najmniejsza liczba orzeczeń, bo 13, co stanowi 0,3%, zostało wydanych z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych, oraz 41, co stanowi 0,8% z powodu upośledzenia umysłowego. 47 orzeczeń stanowiących 0,9% wydano z powodu epilepsji. Pozostałe 35% wydanych orzeczeń zostało z tytułu pozostałych schorzeń.

Obserwując powyższe dane statystyczne zauważyć można, że w latach 2015-2017 nastąpił niewielki spadek wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, po czym w roku 2018 następuje wzrost o 13,5% w stosunku do roku 2017 w ilości wydanych orzeczeń o niepełnosprawności.

Osoby niepełnosprawne zamieszkujące powiat wałbrzyski znajdują się także w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Wynika to głównie z dysfunkcji zdrowotnych, ograniczających sprawność psychiczną i fizyczną. Ponadto, zainteresowani podjęciem pracy, często posiadają niewystarczające wykształcenie bądź zbyt niskie kwalifikacje zawodowe. Bierność osób niepełnosprawnych, niska samoocena, nieznajomość rynku pracy oraz obawy wynikające z niskich umiejętności zawodowych i społecznych zniechęcają do poszukiwania pracy i poprawy swojej sytuacji życiowej.

Poniżej w sposób tabelaryczny zostały ujęte dane statystyczne ukazujące liczbę osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu w latach 2015-2018, jako osoby niepełnosprawne bezrobotne. Pozytywnym efektem jest coroczny spadek liczby osób niepełnosprawnych bezrobotnych.

Tabela 19 - Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu w latach 2015-2018.

	2015	2016	2017	2018
osoby niepełnosprawne bezrobotne	229	198	149	143

Zródło: Opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Wałbrzychu

Powiat wałbrzyski wsparcie dla osób niepełnosprawnych realizuje przede wszystkim w oparciu o ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych³¹, w ramach:

- a. rehabilitacji zawodowej;
- b. rehabilitacji społecznej.

Rehabilitacja zawodowa – ma na celu aktywizację³² zawodową osób niepełnosprawnych, która jest realizowana przez Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu, poprzez:

- a. udzielanie osobom niepełnosprawnym jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej;
- b. dokonywanie zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę na wyposażenie stanowisk pracy, szkoleń i wynagrodzenia osób niepełnosprawnych.

Działania w ramach w/w aktywizacji zawodowej dla osób niepełnosprawnych finansowane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W tabeli nr 19 została przedstawiona ilość zawartych umów i wysokość dofinansowania w latach 2015-2018.

Tabela 20 - Zadania finansowane ze środków PFRON realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w latach 2015-2018

	2015		2016		2017		2018	
	ilość umów	kwota w zł	ilość umów	kwota w zł	ilość umów	kwota w zł	ilość umów	kwota w zł
przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej	1	33 015,00	0	0,00	1	45 000,00	0	0,00
zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy	1	40 000,00	1	45 000,00	1	45 000,00	1	69 342,00
razem	2	73 015,00	1	45 000,00	2	90 000,00	1	69 342,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Rehabilitacja zawodowa jest istotnym narzędziem do usamodzielnienia się osób niepełnosprawnych, umożliwiającą zatrudnienie, w tym na otwartym rynku pracy. Praca przynosząca dochód jest ważnym elementem życia społecznego i funkcjonowania osób niepełnosprawnych w lokalnej społeczności, ponieważ ich start życiowy jest często trudniejszy, głównie z powodu niższego niż w innych grupach społecznych poziomu wykształcenia.

Osobom niepełnosprawnym, pozostającym bez pracy, bez prawa do zasiłku, Powiatowy Urząd Pracy zapewnia indywidualne lub grupowe usługi poradnictwa zawodowego w zakresie:

³¹ Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 426)

³² pobudzanie do jakiegokolwiek aktywności; też: wzmożenie się aktywności

- ustalenia możliwości podjęcia pracy w nowym zawodzie z uwzględnieniem predyspozycji zawodowych, posiadanych umiejętności, ograniczeń zdrowotnych oraz rynku pracy;
- doboru kierunku szkolenia celem podwyższenia kwalifikacji i dopasowania ich do aktualnych potrzeb rynku pracy, mając na uwadze niepełnosprawność osoby.

Rehabilitacja społeczna – ma na celu aktywizację społeczną osób niepełnosprawnych, która jest realizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu, poprzez:

- a. dofinansowanie osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych;
- b. dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu, realizowanych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych;
- c. zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny;
- d. zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze;
- e. dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych;
- f. dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika dla osoby niepełnosprawnej.

Na realizację zadań ustawowych Powiat otrzymuje środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Podkreślić należy, iż otrzymywane środki z PFRON od wielu lat są niewystarczające i tym samym nie zabezpieczają w pełni potrzeb osób niepełnosprawnych ubiegających się o dofinansowanie.

Tabela 21 - Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu powiatowi wałbrzyskiemu na realizację zadań określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych w latach 2015-2018.

środki	w zł			
	2015	2016	2017	2018
środki przekazane	754 810,00	701 381,00	712 369,00	682 274,00
środki wykorzystane	754 809,00	701 333,00	712 369,00	682 274,00
środki zwrócone	1,00	48,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Tabela 22 - Podział środków PFRON wg algorytmu zgodnie z uchwałą Rady Powiatu w latach 2015-2018 na rehabilitację społeczną.

wg zadań	2015	2016	2017	2018
turnusy rehabilitacyjne	122 895,00	110 709,00	114 005,00	94 840,00
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny	451 201,00	401 172,00	361 750,00	380 213,00

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

bariery architektoniczne, techniczne w komunikowaniu się	103 199,00	140 000,00	141 874,00	133 079,00
sport, kultura, turystyka i rekreacja	4 500,00	4 500,00	4 740,00	4 800,00
razem	681 795,00	656 381,00	622 369,00	612 932,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Tabela 23 - Wykaz zadań realizowanych ze środków PFRON wg algorytmu w latach 2015-2018

wg zadań	2015		2016		2017		2018	
	liczba złożonych wniosków	liczba zrealizowanych wniosków	liczba złożonych wniosków	liczba zrealizowanych wniosków	liczba złożonych wniosków	liczba zrealizowanych wniosków	liczba złożonych wniosków	liczba zrealizowanych wniosków
turnusy rehabilitacyjne	279	122	315	105	259	105	247	95
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	495	454	438	388	396	309	429	370
sprzęt rehabilitacyjny	2	2	6	4	11	10	7	6
bariery architektoniczne	41	12	33	10	22	11	20	5
bariery techniczne	7	5	9	7	5	3	17	12
bariery w komunikowaniu się	12	7	14	5	11	8	18	10
tłumacz języka migowego	0	0	0	0	0	0	0	0
sport, kultura, turystyka i rekreacja	3	3	3	3	4	4	4	4
razem	839	605	818	522	708	450	742	502

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Z danych zawartych w tabeli wynika, iż liczba osób ubiegających się o dofinansowanie w ramach w/w zadań na przełomie lat 2015-2018 jest różnorodna, jednakże ograniczone środki z PFRON nie pozwalają zabezpieczyć wszystkich potrzeb osób niepełnosprawnych wynikających ze złożonych wniosków. W przypadku dofinansowania uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym w roku 2018 środki finansowe PFRON ze względu na ograniczone środki zostały przeznaczone wyłącznie na dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym dzieci i młodzieży uczącej się do 24 roku życia, oraz dla osób dorosłych, które korzystały z dofinansowania po raz pierwszy. Natomiast w przypadku osób ubiegających się

o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze utrzymuje się na wysokim poziomie. Świadczyć to może o postępującym procesie zachorowalności społeczeństwa i tym samym wzrastającej liczbie osób niepełnosprawnych wymagających zaopatrzenia ortopedycznego.

Analizując dane liczbowe osób ubiegających się o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych utrzymuje się na podobnym poziomie. Mała liczba zrealizowanych wniosków wynika z faktu, iż zakres prac objętych likwidacją barier jest bardzo kosztowny, a wysokość środków PFRON nie zabezpiecza potrzeb wynikających ze złożonych wniosków.

Ponadto w powyższej tabeli można zaobserwować, iż zainteresowanie organizacji oraz stowarzyszeń formą pomocy z zakresu sportu, kultury, turystyki i rekreacji na przestrzeni lat nie ulega znaczącym wahaniom. Ponadto warto zaznaczyć, iż Stowarzyszenia działające na rzecz osób niepełnosprawnych mają możliwość pozyskania środków finansowych z innych źródeł, np.: z budżetu miasta i powiatu, czy z funduszy unijnych.

Dodatkowo w ramach rehabilitacji społecznej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu realizuje od 2012 roku Pilotażowy Program Aktywny Samorząd, który skierowany jest do osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej³³. Realizatorem programu w module I i II jest samorząd powiatowy, który przyjmuje zaproszenie PFRON do realizacji programu. Powiat Wałbrzyski, wyraził chęć przystąpienia do realizacji programu i zawarł z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wieloletnią umowę w sprawie realizacji programu, która określa obowiązki oraz uprawnienia stron. W przypadku, gdy samorząd powiatowy nie przystąpiłby do realizacji programu, dopuszcza się możliwość zawarcia umowy w sprawie realizacji programu na rzecz beneficjentów z terenu działania tego samorządu, z innym realizatorem programu.

Uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Cele szczegółowe programu „Aktywny Samorząd” to:

- a. przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego;
- b. przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych;
- c. umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie;
- d. poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji;
- e. wzrost kompetencji osób zaangażowanych w proces rehabilitacji osób niepełnosprawnych, pracowników lub pracujących na rzecz jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowych.

³³ Wiek **aktywności zawodowej** – należy przez to rozumieć zatrudnienie, lub rejestrację w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna, lub rejestrację w urzędzie pracy jako osoba poszukująca pracy i nie pozostająca w zatrudnieniu.

Program składa się z trzech modułów, w ramach których wyróżniono obszary i zadania – przedstawiono je w tabeli nr 24, oraz liczbę złożonych i zrealizowanych wniosków w latach 2015-2018 – przedstawiono w tabeli nr 25.

Samorząd powiatowy realizuje pomoc dla niepełnosprawnych w ramach modułu I i modułu II. Skorzystań ze wsparcia mogą osoby niepełnosprawne, które spełniają kryteria określone dla każdego modułu i obszaru. Skorzystanie ze wsparcia w ramach niektórych zadań wymaga wkładu własnego, np. w przypadku zadania „pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu” wkład wynosi 15%, natomiast pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B stanowi 25%, a pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania wynosi 10%. Istnieją również zadania, które nie wymagają wkładu własnego.

Tabela 24 - Moduły, obszary i zadania programu „Aktywny Samorząd”, w latach 2015-2018.

Moduły	Obszary	Działania
Moduł I likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	Obszar A likwidacja bariery transportowej	Zadanie 1 - pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu ³⁴
		Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B
	Obszar B likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym	Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania ³⁵
		Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania
	Obszar C likwidacja barier w poruszaniu się	Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym
		Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne
		Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny
	Obszar D pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	
Moduł II pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	dla osób pobierających naukę w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi	

³⁴ Moduł I, Obszar A, Zadanie 1 – nie był realizowany w roku 2015.

³⁵ Moduł I, Obszar B, Zadanie 1 – nie był realizowany w roku 2015

Moduł III kadr samorządów oraz organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności	
---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Tabela 25 - Liczba złożonych i zrealizowanych wniosków pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2015-2018.

nazwa	2015		2016		2017		2018	
	M I	M II	M I	M II	M I	M II	M I	M II
liczba złożonych wniosków	6	13	18	16	15	25	14	28
liczba zrealizowanych wniosków	6	13	18	14	11	24	13	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Liczba realizowanych wniosków systematycznie rośnie, w 2018 roku dofinansowano 40 wniosków. W latach 2015-2018 zrealizowano 126 wniosków. Łącznie wydano na program 429 250,00 zł w latach 2015-2018, w tym: na Moduł I - 244 767,00 zł, a na Moduł II - 184 483,00 zł. Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu dla Powiatu Wałbrzyskiego i środków wykorzystanych przedstawiono w tabeli nr 26.

Tabela 26 - Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu powiatowi wałbrzyskiemu na realizację pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2015-2018.

nazwa	w zł							
	2015		2016		2017		2018	
	M I	M II	M I	M II	M I	M II	M I	M II
środki przekazane	38 304	34 471	89 575	30 462	75 581,14	55 549	78 816	72 058
środki wykorzystane	37 891	32 956	86 265	27 807	42 292,00	53 526	78 319	70 194
środki zwrócone	413	1 515	3 310	2 655	33 289,14	2 023	497	1 864

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Pomoc osobom niepełnosprawnym z powiatu wałbrzyskiego świadczona jest również przez Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Wałbrzychu. Jest to ośrodek wsparcia dziennego, przeznaczony docelowo dla 30 osób dotkniętych niepełnosprawnością intelektualną, niewymagającą leczenia szpitalnego bądź opieki stacjonarnej. Zgodnie z regulaminem placówki uczestnicy Domu otrzymują wsparcie psychologiczne oraz szereg działań rehabilitacyjnych, które mają na celu poprawę jakości życia i funkcjonowania w społeczeństwie.

Zakres usług świadczonych przez Dom obejmuje działania służące podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności osób uczestniczących w zajęciach, przygotowujących ich do samodzielnego życia we własnym środowisku. W ramach

usług prowadzone są treningi umiejętności: samoobsługowych i interpersonalnych, spędzania wolnego czasu oraz terapia zajęciowa, rehabilitacja ruchowa, poradnictwo, integracja ze społecznością lokalną. Celem Domu jest stworzenie osobom niepełnosprawnym intelektualnie systemu oparcia społecznego poprzez zaspokajanie ich potrzeb bytowych, edukacyjnych, społecznych, zdrowotnych, zmierzającego do poprawy ich zaradności osobistej, sprawności psychofizycznej i funkcjonowania społecznego. W Powiatowym Środowiskowym Domu Samopomocy uczestnicy pracują w grupach terapeutycznych, w których wykonują prace rękodzielnicze, plastyczne, bukiciarskie, techniczne oraz w pracowni zaradności życiowej.

Postępowanie wspierająco – aktywizujące odbywa się według indywidualnych planów dostosowanych do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczestników i obejmuje:

- trening umiejętności samoobsługowych (samodzielne jedzenie, mycie, ubieranie się),
- trening spędzania czasu wolnego (rozwijanie zainteresowań sportem, lekturą, turystyką, czynny udział w imprezach kulturalnych oraz ośrodkowych klubach zainteresowań),
- trening zaradności życiowej w życiu codziennym (przygotowywanie mniej i bardziej skomplikowanych posiłków, pranie, sprząatanie, robienie zakupów, planowanie wydatków, korzystanie z placówek użyteczności społecznej),
- trening umiejętności komunikacyjnych z wykorzystaniem alternatywnych i wspomaganych sposobów porozumiewania się,
- rehabilitacja fizyczna – ćwiczenia korekcyjne, ogólnie usprawniające, fizjoterapia indywidualna,
- terapia zajęciowa – zajęcia plastyczne, rękodzielnicze, bukiciarskie, ogrodnicze, kulinarne),
- zajęcia artystyczne,
- gry i zabawy mające na celu integrację grupy,
- poradnictwo psychologiczne.

Na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie wałbrzyskim działa także Powiatowa Społeczna Rada do spraw Osób Niepełnosprawnych, która została utworzona na podstawie art. 44b ust. 1 i 44c ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 426 z późn. zm.). Kadencja Rady trwa 4 lata. Ustawowy skład Rady wynosi 5 osób. Do jej zadań należy:

- inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych,
- opiniowanie projektów powiatowych programów dotyczących działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ocena realizacji programów,
- opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

5.5. Starzenie się społeczeństwa

Proces starzenia się ludności polega na wzroście liczby osób w starszym wieku i ich udziału w ogólnej liczbie ludności przy jednoczesnym spadku liczby dzieci i młodzieży i ich udziału w ogólnej liczbie ludności. W demografii starość dzieli się na:

- młodszy wiek poprodukcyjny (60–69 lat),
- starszy wiek poprodukcyjny (70–79 lat),
- starość sędziwą (powyżej 80 lat).

Demograficzne starzenie się społeczeństwa, wyrażające się większym udziałem osób starszych w społeczeństwie, pociąga za sobą wiele problemów. Należą do nich między innymi:

- wzrost bezwzględnej liczby seniorów, co wiąże się ze zwiększeniem obciążenia systemu ochrony zdrowia kosztami opieki nad tą grupą ludności;
- potrzeba opracowania strategicznych programów dla ludzi w starszym wieku w oparciu o realne rozpoznanie ich sytuacji zdrowotnej oraz społeczno-ekonomicznej;
- potrzeba pomocy w organizacji życia i zaspokajaniu potrzeb nie tylko tych osób starszych, których samodzielność jest ograniczona, ale i przeważającej większości starszej generacji, zachowującej przez długi okres życia sprawność i wykazujących wysoki poziom aktywności życiowej;
- potrzeba wiedzy o procesach starzenia się organizmu oraz o biologicznych, medycznych i społecznych konsekwencjach tego procesu i możliwościach wspierania osób starszych z myślą o zachowaniu przez nie samodzielności;
- opracowanie programów profilaktycznych, mających na celu zachowanie sprawności fizycznej i psychicznej do późnego wieku i ograniczenie kosztów opieki medycznej i usług opiekuńczych;
- zapewnienie szkolenia lekarzy pierwszego kontaktu w zakresie geriatry w oparciu opracowane standardy opieki geriatrycznej oraz popularyzację tej specjalizacji wśród lekarzy.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Powyższe zadanie w powiecie jest realizowane przez ośrodki pomocy społecznej.

Tabela 27 - Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych realizowanych na terenie powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.

ośrodek pomocy społecznej w gminie	liczba osób			
	2015	2016	2017	2018
Boguszów Gorce	18	20	30	41
Czarny Bór	7	11	4	6
Głuszyca	0	0	3	12
Jedlina Zdrój	12	9	17	19
Mioszów	9	7	0	0
Stare Bogaczowice	1	1	4	8
Szczawno Zdrój	15	17	17	20
Walim	33	34	28	24
razem	95	99	103	130

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie powiatu wałbrzyskiego.

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Jednakże na terenie powiatu wałbrzyskiego nie funkcjonuje żaden Dom Pomocy Społecznej.

„Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce”³⁶ wskazuje, że reakcja na zmiany w strukturze ludności nie powinna sprowadzać się tylko do udzielania lub rozszerzania świadczeń materialnych. Konieczne jest prowadzenie działań edukacyjnych, przygotowujących społeczeństwo do zwiększania się liczby i odsetka ludzi starych oraz pokazujących związane z tym wyzwania. Konieczne jest uświadomienie społeczeństwu, że nieuniknione zmiany demograficzne to nie tylko zagrożenia dla społeczeństwa i gospodarki, ale także szanse związane z przekształceniami w strukturze popytu na pracę, strukturze konsumpcji i zwiększonym zapotrzebowaniu na usługi społeczne. Polityka wobec osób starszych nie powinna ograniczać się do rozwoju świadczeń, ale powinna przyczynić się do poprawy warunków bytu starszych ludzi i umożliwić im samodzielne bytowanie oraz rozwijanie potencjału.

Jak wynika z w/w raportu na poziomie lokalnym nadchodzące przemiany sprawią, że niemożliwe będzie samodzielne funkcjonowanie ośrodków pomocy społecznej jako dominujących podmiotów wsparcia. Pracownicy socjalni, jak szerzej rozumiana pomoc społeczna będzie musiała stać się elementem szeroko rozumianej polityki społecznej na rzecz osób starszych dzieląc się odpowiedzialnością i zadaniami ze społecznością lokalną i tam, gdzie to tylko możliwe angażując do współpracy lokalne organizacje pozarządowe³⁷.

Biorąc pod uwagę ogólnopolskie tendencje braku zastępowalności pokoleń, konieczne będzie podejmowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury społecznej i przedłużania aktywności psychofizycznej osób starszych, gdyż zaniechania w tym zakresie spowodują konieczność ponoszenia coraz większych nakładów na opiekę nad niesamodzielnymi seniorami.

³⁶ Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce. Instytut Pracy i Spraw Socjalnych Warszawa. Grudzień 2012.

³⁷ Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce. Instytut Pracy i Spraw Socjalnych Warszawa. Grudzień 2012.

5.6. Piecza zastępcza

Najlepsze środowisko do życia i wychowania stanowi rodzina. W sytuacji pojawienia się jakichkolwiek trudności w należyтым wypełnianiu obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej, rodzicom należy się wsparcie ze strony państwa. Praca z dzieckiem i rodziną rozpoczyna się na poziomie gminnym. Zdarzają się jednak sytuacje, gdzie mimo pracy i zaangażowania wielu osób, umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej jest nieuniknione. Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej należy do zadań powiatu. Zadania w zakresie pieczy zastępczej, Powiat Wałbrzyski wykonuje za pośrednictwem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu, do którego zadań należy m.in.:

- opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności poprzez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia, specjalistycznego poradnictwa;
- wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej, lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka i pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich wojewodzie dolnośląskiemu.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu zatrudnia w tym celu 8 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i dwóch psychologów.

W przypadku, gdy wykorzystane zostaną wszelkie możliwe formy pomocy rodzinie naturalnej i dziecko nadal pozostaje w środowisku, które stwarza realne zagrożenie dla jego życia i dalszego właściwego rozwoju, można zastosować formę zabezpieczenia w postaci pieczy zastępczej. Przy czym, jeżeli to jest możliwe, ma to być środek tymczasowy, a dopiero po wyczerpaniu wszelkich innych możliwości – ostateczny. Dziecko powinno bowiem pozostać w pieczy zastępczej

do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny naturalnej albo do czasu umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej. Jednak adekwatnie do indywidualnej sytuacji dziecka, możliwe jest również pozostawienie go w długoterminowym rodzinnym środowisku zastępczym do momentu usamodzielnienia.

Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej regulowane są ustawą z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej³⁸. Na mocy postanowienia sądu dziecko może zostać umieszczone w jednej z dwóch form pieczy zastępczej:

- Rodzinnej (rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka);
- Instytucjonalnej .

5.6.1. Rodzinna piecza zastępcza

Najbardziej zbliżoną do rodziny naturalnej formą sprawowania pieczy zastępczej jest rodzina zastępcza. Pojęcie rodziny zastępczej zostało zdefiniowane m.in. przez Mirosława Jamrożka, który twierdzi, że jest to „forma całkowitej i okresowej opieki nad dzieckiem osieroconym lub z innych powodów pozbawionym właściwej opieki rodziców generacyjnych. Powstaje wtedy, gdy małżeństwo lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim bierze na wychowanie (opierając się na decyzji władz sądowych lub oświatowych) nie więcej niż troje dzieci (chyba, że chodzi o rodzeństwo), przy czym między tymi osobami a dziećmi nie powstają takie same skutki prawne jak przy adopcji”³⁹.

W związku z powyższym, rodzina zastępcza to taka rodzina, która tymczasowo bądź na stałe opiekuje się i wychowuje dzieci osierocone lub którym rodzice nie są w stanie zapewnić opieki i wychowania. Rodzina taka pełni funkcję rodziców zastępczych bez zrywania więzi z rodziną biologiczną dziecka. Do rodzinnych form pieczy zastępczej należą rodziny:

- spokrewnione (dziadkowie, pradiadkowie lub rodzeństwo);
- niezawodowe (wujostwo, kuzynostwo, osoby obce);
- zawodowe, w tym specjalistyczne oraz pełniące funkcję pogotowia rodzinnego;
- rodzinne domy dziecka.

Specjalistyczna kadra zatrudniona w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu zapewnia pomoc i wsparcie w ciągu roku około 127 rodzinom.

Tabela 28 - Liczba rodzin zastępczych w poszczególnych gminach i liczba dzieci w nich umieszczonych w latach 2015-2018.

		rodzin				ilość dzieci w rodzinach			
		2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
powiat wałbrzyski		136	120	127	127	197	165	183	194
w tym	Boguszów Gorce	42	43	42	45	52	50	52	60

³⁸ Tekst jednolity - Dz. U. z 2020 r. poz. 821.

³⁹ M. Jamrożek, U. Kusio, Rodzina zastępcza jako środowisko wychowawcze: studium socjologiczne na przykładzie Lublina, Lublin 1998.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

Czarny Bór	5	7	8	5	10	9	14	14
Głuszyca	17	14	16	21	40	33	38	45
Jedlina Zdrój	9	8	9	7	10	9	9	8
Mioszów	23	21	19	17	32	28	28	28
Stare Bogaczowice	9	7	7	9	12	10	10	10
Szczawno Zdrój	13	8	11	10	16	11	16	13
Walim	18	12	15	13	25	15	16	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Z powyższej tabeli wynika, że każdego roku liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w Powiecie Wałbrzyskim i umieszczonych w nich dzieci utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Najwięcej rodzin zastępczych funkcjonuje na terenie gminy Boguszów Gorce. W latach 2015-2018 w Powiecie Wałbrzyskim dominowały rodziny zastępcze spokrewnione, stanowiąc średnio 63% ogólnej liczby rodzin, a umieszczone w nich dzieci stanowią średnio 53% ogólnej liczby dzieci. Następnie na drugim miejscu są rodziny zastępcze niezawodowe, które średnio stanowią 29% ogólnej liczby rodzin. Natomiast najmniejszą liczbę rodzin stanowią rodziny zawodowe i to w nich jest umieszczonych najmniej dzieci. Szczegółowe dane stanowi tabela nr 29 i tabela nr 30.

Tabela 29 - Typ rodzin zastępczych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

rodziny zastępcze	2015		2016		2017		2018	
	liczba rodzin	%	liczba rodzin	%	liczba rodzin	%	liczba rodzin	%
spokrewnione	86	63%	78	65%	81	64%	80	63%
niezawodowe	38	28%	35	29%	36	29%	38	30%
zawodowe	12	9%	7	5%	6	4%	5	4%
zawodowe pogotowia rodzinne	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Rodzinny Dom Dziecka	0	0%	3	1%	4	3%	4	3%
razem	136	100%	120	100	127	100	127	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Tabela 30 - Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

rodziny zastępcze	2015		2016		2017		2018	
	liczba dzieci	%	liczba dzieci	%	liczba dzieci	%	liczba dzieci	%
spokrewnione	105	54%	88	53%	99	54%	101	52%
niezawodowe	47	24%	42	26%	40	22%	43	22%
zawodowe	43	22%	19	12%	19	10%	21	11%
zawodowe pogotowia rodzinne	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Rodzinny Dom Dziecka	0	0%	16	9%	25	14%	29	15%
razem	197	100%	165	100%	183	100%	194	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

W Powiecie Wałbrzyskim funkcjonują rodziny zastępcze z różną liczbą umieszczonych w nich dzieci, będących w różnym wieku. W strukturach rodzin zastępczych spokrewnionych w powiecie wałbrzyskim dominują rodziny sprawujące opiekę nad jednym dzieckiem, lub dwójką dzieci. Najmniej liczebnymi rodzinami są rodziny wychowujące troje i więcej dzieci. Poniższe tabele przedstawiają omawiane dane.

Tabela 31 - Liczba rodzin zastępczych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018 wg liczby dzieci.

rodziny zastępcze	rodziny spokrewnione				rodziny niezawodowe				rodziny zawodowe, RDD ⁴⁰ (w tym specjalistyczne i pełniące funkcję pogotowia rodzinne)			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
z 1 dzieckiem	70	66	66	68	30	32	36	38	0	0	0	0
z 2 dzieci	14	12	17	19	7	2	0	1	0	2	2	0
z 3 dzieci	3	1	1	2	1	0	0	0	4	2	2	3
z 4 dzieci i więcej	0	0	0	0	0	1	1	1	7	2	2	2
razem	87	79	84	89	38	35	37	40	11	6	6	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Tabela 32 - Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

wyszczególnienie – dzieci w wieku	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych			
	2015	2016	2017	2018
poniżej 1 roku	3	7	9	6
od 1 roku – do 3 lat	21	11	16	17
4 - 6 lat	25	24	21	30
7 - 13 lat	60	55	63	80
14 - 17 lat	54	44	51	41
18 - 24 lat	34	24	26	28
razem	197	165	186	202

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

W strukturze wieku dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie wałbrzyskim przeważają dzieci w wieku 7 – 13 lat oraz w wieku 14 - 17 lat. Najmniej liczną grupą są dzieci w wieku poniżej 1 roku życia. Jednocześnie większość dzieci przebywa w rodzinach zastępczych długo – od 3 roku życia do momentu osiągnięcia pełnoletniości lub ukończenia nauki. Przy czym, każdy kolejny rok pobytu dziecka w pieczy zastępczej zmniejsza jego szanse na powrót do rodziny naturalnej lub ustanowienie rodziny adopcyjnej.

Dzieci pochodzące z terenu powiatu wałbrzyskiego najczęściej umieszczane są w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie naszego powiatu. Zdarza się

⁴⁰ RDD – Rodzinne Domy Dziecka

jednak, że sąd rodzinny zawiązuje dla dziecka pochodzącego z terenu powiatu wałbrzyskiego rodzinę zastępczą na terenie innego powiatu. Koszty utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych w innych powiatach ponoszone są na podstawie porozumień zawartych pomiędzy powiatami. Zgodnie z obowiązującymi przepisami powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Liczbę umieszczonych w rodzinach zastępczych dzieci na terenach innych powiatów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33 - Liczba dzieci, pochodzących z powiatu wałbrzyskiego, umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu na dzień 31.12.2018 r.

Powiat umieszczenia dziecka	rodzina zastępcza spokrewniona	rodzina zastępcza niezawodowa	rodzina zastępcza zawodowa	Rodzinne Domy Dziecka	ogółem
Powiat Jarosławski	0	1	0	0	1
Powiat Jeleniogórski	0	1	0	0	1
Powiat Kamiennogórski	1	1	0	1	3
Powiat Dzierżoniowski	0	0	0	1	1
Powiat Toruński	1	0	0	0	1
Powiat Sokółski	0	1	0	0	1
Powiat Świdnicki	0	1	0	0	1
Gmina Wałbrzych	6	7	4	0	17
razem	8	12	4	2	26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

W roku 2018 liczba dzieci z powiatu wałbrzyskiego umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów wynosiła 26 dzieci. Najwięcej w Mieście Wałbrzychu – 7 dzieci, następnie w powiecie kamiennogórskim – 3 dzieci. Natomiast liczba dzieci z innych powiatów umieszczonych na terenie powiatu wałbrzyskiego wynosiła 43 dzieci. Najwięcej dzieci pochodziło z Miasta Wałbrzycha i przebywało w rodzinach zastępczych spokrewnionych – 10 dzieci, oraz w rodzinach niezawodowych – 15 dzieci.

Tabela 34 - Liczba dzieci, pochodzących z innych powiatów, umieszczonych w rodzinach zastępczych w powiecie wałbrzyskim na dzień 31.12.2018 r.

Powiat pochodzenia dziecka	rodzina zastępcza spokrewniona	rodzina zastępcza niezawodowa	rodzina zastępcza zawodowa	Rodzinne Domy Dziecka	ogółem
Powiat Żagański	0	1	0	0	1
Gmina Wałbrzych	10	15	6	3	34

Powiat Świdnicki	1	1	0	0	2
Powiat Gliwicki	1	0	0	0	1
Powiat Wrocławski	2	0	0	0	2
Powiat Kamiennogórski	0	1	0	0	1
Powiat Kłodzki	0	1	0	0	1
Powiat Dzierżoniowski	0	1	0	0	1
Razem	14	20	6	3	43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

W latach 2015-2018 dzieci w powiecie wałbrzyskim umieszczane były w rodzinach zastępczych na skutek:

- uzależnienia rodziców, w tym od alkoholu,
- przemocy w rodzinie,
- sieroctwa i półsieroctwa,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- pobytu za granicą co najmniej jednego z rodziców (praca zarobkowa),
- długotrwałej lub ciężkiej choroby co najmniej jednego z rodziców
- ubóstwa.

Natomiast głównymi przyczynami rozwiązania rodzin zastępczych były:

- osiągnięcie pełnoletniości i usamodzielnienie się wychowanków,
- powrót małoletnich dzieci do rodziny naturalnej,
- adopcja.

Ponadto organizator pieczy zastępczej, czyli Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie może z własnej inicjatywy wnioskować do sądu o rozwiązanie danej rodziny zastępczej z powodu np. nieprawidłowego spełniania swoich funkcji przez rodzinę zastępczą. Jeśli sąd uzna, że wniosek Centrum jest zasadny, wówczas na podstawie postanowienia sądu rodzina zastępcza zostaje rozwiązana a dziecko bądź dzieci przebywające w rodzinie przenoszone są do innej formy pieczy zastępczej.

Osoby pełniące funkcje zawodowej rodziny zastępczej oraz osoby prowadzące rodzinne domy dziecka sprawują opiekę nad dziećmi na podstawie umów cywilnoprawnych. Zdarza się, że same chcą zrezygnować z prowadzenia pieczy zastępczej z uwagi na np. wypalenie zawodowe. W takiej sytuacji obowiązkiem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest poinformowanie sądu o wygaszeniu danej rodziny zastępczej zawodowej czy rodzinnego domu dziecka. Sąd zabezpiecza wówczas dzieci w innej rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Powiat Wałbrzyski zabezpiecza potrzeby wszystkich rodzin zastępczych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Jednak liczba rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych jest wciąż niewystarczająca. Powodem jest niewystarczająca liczba kandydatów. Ważne jest, aby w rodzinach zastępczych umieszczać najmłodsze

dzieci, stwarzając im warunki zbliżone do rodziny naturalnej. W tym celu poszukuje się kandydatów na rodziców zastępczych. Stanowi to jedno z najważniejszych wyzwań w zakresie pieczy zastępczej w powiecie wałbrzyskim w nadchodzących latach.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu mając na celu zarówno szerzenie świadomości społecznej w zakresie funkcjonowania rodzin zastępczych, integrację środowiska, jak i promowanie rodzicielstwa zastępczego z okazji Dnia „Rodzicielstwa Zastępczego”, które przypada na dzień 30 maja, na przełomie maja i czerwca każdego roku organizuje „Tydzień Rodzicielstwa Zastępczego”. Obchody otwiera konferencja poświęcona tematyce rodzicielstwa zastępczego, skierowana m.in. do rodzin zastępczych, pracowników ośrodków pomocy społecznej, pedagogów szkół i kuratorów, w której co roku bierze udział około 40 osób. W ramach realizacji tego zadania na terenie wszystkich ośmiu gmin Powiatu Wałbrzyskiego pracownicy Centrum rozstawiają stoiska informacyjne starając się przybliżyć tematykę pieczy zastępczej mieszkańcom gmin oraz przekazać wszystkie niezbędne informacje odnośnie funkcjonowania i realizacji zadań Powiatowego Centrum, oraz warunków pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Zakończeniem obchodów „Tygodnia Rodzicielstwa Zastępczego” jest organizowanie pikniku dla wszystkich dzieci z rodzin zastępczych i ich opiekunów przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we współpracy z Powiatem Wałbrzyskim. Każdego roku piknik odbywa się w innej gminie powiatu. Jego celem jest integracja rodzin zastępczych poprzez spędzanie wolnego czasu na wspólnej zabawie na świeżym powietrzu.

Wszystkie rodziny zastępcze są objęte opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, pomocą psychologiczną oraz finansową, zarówno pracą w środowisku, jak również podczas wizyt rodziców w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu. Działania te mają na celu wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu pojawiających się w rodzinie problemów. Powiatowe Centrum zapewnia rodzinom zastępczym szkolenia, które podnoszą ich kompetencje i kwalifikacje. Ponadto dla rodzin zastępczych w tutejszym Centrum organizowane są grupy wsparcia mające na celu integrację oraz wsparcie emocjonalne, dające możliwość wspólnego rozwiązywania trudności w opiece i wychowaniu podopiecznych. Powiatowe Centrum organizuje także pomoc wolontariacką dla rodzin zastępczych. Dzięki wolontariatowi, rodziny mogą uzyskać wsparcie w opiece nad dziećmi, np. pomoc w odrabianiu lekcji lub organizowaniu czasu wolnego, a wolontariusze mają szansę zdobyć nowe doświadczenie. Idea wolontariatu w powiecie dopiero się rozwija i wsparcie na obecną chwilę jest niewielkie. Trudność stanowi przemieszczanie się wolontariuszy pomiędzy gminami powiatu wałbrzyskiego.

5.6.2. Instytucjonalna piecza zastępcza

Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie:

- placówki opiekuńczo-wychowawcze;

- regionalnej placówki opiekuńczo-wychowawczej;
- interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

W samorządzie powiatowym instytucjonalną formą pieczy zastępczej są jedynie placówki opiekuńczo-wychowawcze, które dzielą się na placówki typu:

- socjalizacyjnego;
- interwencyjnego;
- specjalistyczno-terapeutycznego;
- rodzinnego.

Prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych należy do zadań własnych powiatu. Placówki są miejscem zapewniającym całodobową opiekę i powinny one zapewnić dziecku:

- całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokojenie jego niezbędnych potrzeb, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe i społeczne;
- realizować przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku;
- umożliwić kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej;
- podejmować działania w celu powrotu dziecka do rodziny;
- zapewnić dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;
- obejmować dziecko działaniami terapeutycznymi;
- zapewnić dziecku korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

W placówce umieszcza się dzieci powyżej 10 roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Dzieci młodsze umieszcza się w placówkach tylko w wyjątkowych przypadkach, wymagających natychmiastowego zapewnienia im opieki, np. w wyniku interwencji. Dziecko interwencyjne doprowadzone do placówki przez policję zostaje niezwłocznie przeniesione do jednej z rodzinnych form pieczy zastępczej.

Do placówki opiekuńczo-wychowawczej dziecko kieruje powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, posiadający miejsce w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Jeżeli powiat nie może skierować dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej z powodu braku miejsca w placówce na jego terenie, zwraca się do innego powiatu z wnioskiem o skierowanie dziecka do odpowiedniej placówki opiekuńczo-wychowawczej. Przy kierowaniu do placówki nie rozdziela się rodzeństwa, chyba że okoliczności sprawy to uzasadniają. Podstawą skierowania do placówki opiekuńczo-wychowawczej jest postanowienie sądu o umieszczeniu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W latach 2015-2018 na terenie powiatu wałbrzyskiego funkcjonowały 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze:

- Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Dom Dziecka „Catharina” w Nowym Siodle z oddziałem interwencyjnym dla 30 wychowanków i oddziałem socjalizacyjnym również dla 30 wychowanków;
- Dom Dziecka typu socjalizacyjnego dla 28 wychowanków w Jedlinie Zdroju.

Tabela 35 - Wiek dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

wyszczególnienie – dzieci w wieku	Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy							
	2015		2016		2017		2018	
	typ socjalizacyjny	typ interwencyjny	typ socjalizacyjny	typ interwencyjny	typ socjalizacyjny	typ interwencyjny	typ socjalizacyjny	typ interwencyjny
poniżej 1 roku	1	2	0	0	0	0	0	0
od 1 roku do 3 lat	3	1	1	0	0	1	0	1
4 - 6 lat	20	19	0	0	0	0	0	2
7 - 13 lat	48	8	10	11	10	15	10	14
14 - 17 lat	3	0	41	21	38	11	39	10
18 - 24 lat	0	0	4	0	3	0	0	1
razem	75	30	56	32	51	17	49	28
ogółem	105		88		68		77	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Z powyższych danych wynika, iż największą grupę przebywającą w instytucjonalnej pieczy zastępczej stanowiły dzieci w wieku 14-17 lat. Natomiast najmniejszą stanowiła młodzież w wieku 18-24 lat.

W latach 2015-2018 dzieci w powiecie wałbrzyskim umieszczane były w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na skutek:

- uzależnienia rodziców, w tym od alkoholu,
- przemocy w rodzinie,
- sieroctwa i półsieroctwa,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- pobytu za granicą, co najmniej jednego z rodziców (praca zarobkowa),
- długotrwałej lub ciężkiej choroby co najmniej jednego z rodziców,
- ubóstwa,
- małeletnie matki.

Ponadto w roku 2018 liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych Powiatu Wałbrzyskiego zmniejszyła się o 28 dzieci w stosunku do roku 2015, co stanowi zmniejszenie o 27%. Głównym powodem opuszczenia pieczy zastępczej jest osiągnięcie pełnoletniości i usamodzielnienie się wychowanków domu dziecka. Piecza zastępcza sprawowana jest do osiągnięcia pełnoletniości przez wychowanka, lub do zakończenia nauki, jednak nie dłużej niż do 25 lat.

Tabela 36 - Liczba dzieci opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawczej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

wyszczególnienie – dzieci w wieku	Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych			
	2015	2016	2017	2018
0 - 3 lata	1	3	1	1
4 - 10 lat	34	11	13	8
11 – 14 lat	13	23	15	5
15 – 18 lat	31	31	18	11
powyżej 18 lat	6	12	16	12
razem	85	80	63	37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

5.6.3. Pomoc dla usamodzielnianych wychowanków

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, na podstawie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej obejmuje pomocą pełnoletnich wychowanków opuszczających rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze. Natomiast osoby opuszczające m.in. ośrodki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze usamodzielniani są na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Podstawowym warunkiem przyznania pomocy finansowej jest złożenie odpowiedniego wniosku. Wcześniej osoba usamodzielniana wyznacza opiekuna usamodzielnienia i zobowiązuje się do realizacji postanowień zawartych w indywidualnym programie usamodzielnienia. Pomoc udzielana jest w postaci:

- a. przyznawania pomocy na:
  - kontynuowanie nauki,
  - usamodzielnienie,
  - zagospodarowanie;
- b. udzielania pomocy w uzyskaniu:
  - odpowiednich warunków mieszkaniowych,
  - zatrudnienia.

Wychowankowie mogą korzystać w procesie usamodzielnienia z poradnictwa i pomocy specjalistów z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Ponadto Centrum organizuje dla osób wchodzących w proces usamodzielnienia, czyli osób które ukończyły 17 rok życia, grupy wsparcia, podczas których wychowankowie z pieczy zastępczej nabywają umiejętności, np. poruszania się na rynku pracy i są przygotowywani do dorosłego, samodzielnego życia. Dobrze prowadzony proces usamodzielnienia ma istotny wpływ na dalsze losy i dorosłe życie wychowanków. Liczbę usamodzielnionych wychowanków przedstawia tabela poniżej.

Tabela 37 - Liczba usamodzielnionych wychowanków korzystających z poszczególnych form pomocy w latach 2015-2018.

typy opuszczanych rodzin zastępczych i placówek	2015			2016			2017			2018		
	pomoc na kontynuowanie nauki	pomoc na zagospodarowanie	pomoc na usamodzielnienie	pomoc na kontynuowanie nauki	pomoc na zagospodarowanie	pomoc na usamodzielnienie	pomoc na kontynuowanie nauki	pomoc na zagospodarowanie	pomoc na usamodzielnienie	pomoc na kontynuowanie nauki	pomoc na zagospodarowanie	pomoc na usamodzielnienie
rodzina zastępcza spokrewniona	7	6	9	5	6	6	2	2	5	7	2	4
rodzina zastępcza niezawodowa	1	2	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0
rodzina zastępcza zawodowa	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0
placówki opiekuńczo-wychowawcze	3	0	3	3	1	2	4	3	3	3	0	1
razem	12	8	14	9	8	10	5	9	9	10	2	5
ogółem	34			27			23			17		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Wśród wychowanków korzystających z pomocy finansowej najliczniejszą grupę stanowiły osoby opuszczające spokrewnione rodziny zastępcze, następnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych często nie mają zapewnionych odpowiednich warunków mieszkaniowych. Na terenie Powiatu Wałbrzyskiego w latach 2015-2018 nie funkcjonowało żadne mieszkanie chronione, które zapewniłoby schronienie wychowankom opuszczającym pieczę zastępczą po uzyskaniu pełnoletności. Działania prowadzone z usamodzielnianymi skupiały się na pozyskaniu dla niego lokalu z zasobów mieszkaniowych gmin powiatu wałbrzyskiego.

5.7. Przemoc w rodzinie i przestępczość

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił, działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc w rodzinie to zjawisko, które nie powinno występować, ale występuje i bardzo często jest ukrywane przez osoby jej doznające. Ofiary z różnych powodów nie chcą się ujawniać poprzez szukanie pomocy. Najbliższe osoby z otoczenia nie decydują się na zgłoszenie występowania przemocy, mimo świadomości rozgrywającego się dramatu. O przemocy domowej można mówić wówczas, gdy spełnia następujące cechy:

- ma charakter intencjonalny co oznacza, że działania sprawcy są świadome i zamierzone;

- jest rodzajem relacji, w której jedna ze stron podporządkowana jest drugiej – sprawca wykorzystuje swoją przewagę fizyczną, psychiczną, ekonomiczną lub społeczną, aby zdominować ofiarę;
- jest relacją, w której sprawca podejmując działania lub zaniechując ich narusza prawa i dobra osobiste ofiary;
- powoduje szkody fizyczne i psychiczne oraz wywołuje cierpienie u osoby, która doznaje przemocy.

Wyróżnia się 4 podstawowe formy przemocy domowej:

1. Przemoc fizyczną – sprawca narusza nietykalność cielesną drugiej osoby. Biję ją, kopie, szarpie, policzkuje, dusi, popycha, krępuje, ciągnie za włosy, szturcha itp.
2. Przemoc psychiczną – sprawca narusza godność osobistą ofiary. To najczęstsza forma przemocy w rodzinie i określa najszerszy wachlarz zachowań – od codziennej krytyki i upokarzania, po dotkliwe wyzwiska, groźby, zastraszanie, szantażowanie (np. zabranie dzieci, samobójstwem), nękanie, śledzenie, stawianie zakazów (np. wychodzenia z domu, kontaktowania się z rodziną, przyjaciółmi).
3. Przemoc seksualną – sprawca narusza sferę seksualną ofiary, tzn. siłą lub groźbami zmusza do współżycia, gwałci lub nakłania do innych praktyk seksualnych wbrew jej woli. Do przemocy seksualnej zalicza się także głośne komentowanie wyglądu drugiej osoby, wyśmiewanie go, ocenianie sprawności seksualnej itp.
4. Przemoc ekonomiczną – sprawca narusza własność ofiary lub ją zaniedbuje. Przemoc tego typu obejmuje takie zachowania jak okradanie, celowe niszczenie czyjejś własności, zabieranie pieniędzy, dokumentów, zaciąganie pożyczek na wspólne konto bez wiedzy lub pozwolenia drugiej osoby, zmuszanie do spłacania długów, wyprzedawanie wspólnego majątku bez wcześniejszego uzgodnienia itp. Przemocą ekonomiczną nazywa się też przypadki zaniedbywania dzieci przez rodziców – niezapewnianie im godziwych warunków do życia, pozbawianie jedzenia, odzieży, brak opieki w chorobie, brak wsparcia psychicznego i materialnego.

Najłatwiej udowodnić przed sądem stosowanie fizycznej przemocy w rodzinie, najtrudniej – psychicznej. Ta druga jest też dużo rzadziej zgłaszana organom ścigania, ponieważ często ofiary w ogóle nie są świadome, że ktoś krzywdzi je psychicznie. Groźby, wyzwiska czy nękanie ze strony bliskiej osoby traktują jak element codzienności, stąd brak zdecydowanej reakcji.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem trudnym do zdiagnozowania i przeciwdziałania ze względu na więzy i relacje rodzinne (sprawca i ofiara są najczęściej blisko spokrewnione) oraz środowisko domowe. Podkreśla się też intencjonalne zachowanie sprawcy i różne formy przemocy, w tym niefizyczne, które często są ignorowane lub całkowicie niedostrzegalne przez inną osobę⁴¹.

⁴¹ Według zapisów z ustawy z 29 lipca 2010 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. 2020 poz.218) *przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste osób w szczególności narażające*

Istotne narzędzia z zakresu monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie posiada w województwie dolnośląskim administracja rządowa – tj. przede wszystkim Wojewoda Dolnośląski. Na podstawie cyklicznie przekazywanych przez Wojewodę informacji i sprawozdań do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, możliwe jest oszacowanie skali tego zjawiska w województwie, w tym w powiecie wałbrzyskim.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb - poradnictwa socjalnego lub prawnego, w sytuacjach uzasadnionych - schronienia do 3 miesięcy.

Powiat Wałbrzyski nie posiada Ośrodka Interwencji Kryzysowej i podpisał porozumienie z Miastem Wałbrzych w zakresie realizacji zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej – interwencji kryzysowej, na podstawie którego gmina świadczy w/w zadania na rzecz mieszkańców Powiatu Wałbrzyskiego.

W ramach interwencji kryzysowej Ośrodek Interwencji Kryzysowej przeprowadza:

- diagnozę sytuacji kryzysowej;
- indywidualne i rodzinne poradnictwo psychologiczne;
- specjalistyczne poradnictwo prawne;
- pracę socjalną,
- trening wychowawczy dla rodziców;
- grupę motywacyjną dla osób z problemem alkoholowym.

Ponadto Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu prowadzi rejestr informacji dotyczących danych teleadresowych instytucji pomocowych dla osób doznających przemocy w rodzinie na terenie całego Powiatu Wałbrzyskiego. Pomocy ofiarom przemocy domowej udzielają ośrodki pomocy społecznej w gminach powiatu i działające przy nich zespoły interdyscyplinarne, gminne i miejskie komisje rozwiązywania problemów alkoholowych. Na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu znajdują się informacje, dokąd powinny udać się osoby doznające przemocy, by uzyskać niezbędną pomoc i wsparcie, o podejmowanych działaniach mających na celu przeciwdziałanie przemocy

---

te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób.

domowej. Ponadto PCPR w Wałbrzychu jako realizator programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy oraz dla rodziców uwikłanych w przemoc wobec dzieci każdorazowo przed przystąpieniem do realizowania kolejnych edycji programu zamieszcza informacje o prowadzonym naborze uczestników oraz warunkach rekrutacji. Ponadto informuje o rekrutacji w/w programów również ośrodki pomocy społecznej, policję, kuratorów sądowych i pracowników prokuratury drogą listowną, prosząc również przy tym o wskazanie kandydatów do wzięcia udziału w programach.

Zgodnie z Bazą Kontaktową Zespołów Interdyscyplinarnych Ministerstwa Sprawiedliwości⁴² we wszystkich gminach powiatu wałbrzyskiego funkcjonują Zespoły Interdyscyplinarne, w których skład wchodzi m.in. przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi oraz czasami prokuratorzy i przedstawiciele podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy integrowanie i koordynowanie działań w/w podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- odejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym; oraz
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Jednym ze sposobów na przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i ograniczaniu jej skutków są lokalne kampanie społeczne, kierowane są zarówno do ofiar przemocy i ich sprawców oraz przedstawicieli instytucji i służb pomocowych. W tabeli nr 37 przedstawiono wykaz Zespołów Interdyscyplinarnych działających na terenie powiatu wałbrzyskiego.

Tabela 38 - Wykaz Zespołów Interdyscyplinarnych w powiecie wałbrzyskim.

nazwa	siedziba	ulica	miejsowość	telefon
Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Mieroszowie	Ośrodek Pomocy Społecznej	Żeromskiego 32	Mieroszów	74 84 58 262
Miejski Zespół Interdyscyplinarny w Jedlinie-Zdroju	Ośrodek pomocy Społecznej	Piastowska 11	Jedlina-Zdrój	74 84 55 356
Zespół Interdyscyplinarny w Walimiu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Walimiu	Długa 8	Walim	74 84 43 924

⁴² Opracowanie własne na podstawie Bazy Kontaktowej Zespołów Interdyscyplinarnych Ministerstwa Sprawiedliwości - www.gov.pl/web/rodzina/baza-kontaktowa-zespoły-interdyscyplinarne-przemoc

Zespół Interdyscyplinarny do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Urząd Miasta Szczawna-Zdroju	Kościuszki 17	Szczawno-Zdrój	74 84 93 902 74 84 00 592
Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania Przemocy w rodzinie w Starych Bogaczowicach	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Główna 132	Stare Bogaczowice	74 84 52 730
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Ośrodek Pomocy Społecznej	Marcina Kasprzaka 7	Boguszów-Gorce	74 84 41 913
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	Ośrodek Pomocy Społecznej	Grunwaldzka 38	Głuszyca	74 88 08 295
Zespół Interdyscyplinarny	Ośrodek Pomocy Społecznej	Kamiennogórska 22	Czarny Bór	74 84 50 367

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bazy Kontaktowej Zespołów Interdyscyplinarnych Ministerstwa Sprawiedliwości.

Na podstawie Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się za pomocą procedury „Niebieskie Karty”, przy czym nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

Procedura ta, obejmuje ogół czynności podejmowanych oraz realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Reguluje ją Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

Statystyki na temat interwencji domowych oraz przypadków użycia przemocy potwierdzają wagę problemu przemocy w rodzinie w powiecie wałbrzyskim.

Tabela 39 - Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz objętych procedurą „Niebieskiej Karty”, za pomocą zespołu interdyscyplinarnego, grup roboczych w latach 2015-2018.

lata	liczba osób			
	dotkniętych przemocą w rodzinie	objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	objętych pomocą zespołu interdyscyplinarnego	objętych pomocą grup roboczych
Boguszów Gorce				
2015	28	84	84	84
2016	32	115	115	115
2017	37	126	126	126
2018	32	105	105	105
Czarny Bór				
2015	10	10	20	20
2016	0	11	22	22
2017	16	11	22	22
2018	6	6	12	12

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego
na lata 2021-2030

Głuszycza				
2015	19	19	48	48
2016	25	26	58	58
2017	18	18	47	47
2018	21	21	64	64
Jedlina Zdrój				
2015	23	8	23	23
2016	27	8	27	27
2017	12	28	22	22
2018	17	44	30	30
Mieroszów				
2015	30	11	5	30
2016	26	13	4	13
2017	47	23	1	23
2018	25	17	1	25
Stare Bogaczowice				
2015	16	34	34	34
2016	12	24	24	24
2017	9	17	17	17
2018	10	36	36	36
Szczawno Zdrój				
2015	32	32	1	54
2016	20	20	6	42
2017	31	31	7	34
2018	34	34	0	34
Walim				
2015	26	45	45	45
2016	41	59	59	59
2017	34	56	56	56
2018	10	30	30	30
Powiat Wałbrzyski - ogółem				
2015	184	243	260	338
2016	183	276	315	360
2017	204	310	298	347
2018	155	293	278	336

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie powiatu wałbrzyskiego.

Tabela 40 - Liczba wypełnionych formularzy „Niebieskiej Karty”, przez funkcjonariuszy w latach 2015-2018.

samorząd	kobiety				mężczyźni			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
powiat wałbrzyski	297	268	333	234	20	33	34	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Miejskiej Policji w Wałbrzychu.

Z danych Komendy Miejskiej Policji w Wałbrzychu wynika, że liczba wypełnionych formularzy „Niebieskiej Karty” w latach 2015-2017 utrzymuje się na poziomie powyżej 300. W roku 2018 liczba formularzy znacznie spadła i wynosiła 249. Biorąc pod uwagę dane Zespołów Interdyscyplinarnych działających na terenie powiatu wałbrzyskiego można stwierdzić, że liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” w latach 2015-2017 miała tendencję wzrostową. Natomiast w roku 2018 nastąpił nieznaczny spadek wszczętych procedur. Analizując powyższe dane można zauważyć, że najwięcej procedur „Niebieskiej Karty” w latach 2015-2018 zostało wszczętych w gminie Boguszów Gorce (430) i Walim (190).

Istotną rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w powiecie wałbrzyskim odgrywa Komenda Miejska Policji w Wałbrzychu. Policja stanowi jeden z podstawowych elementów systemu wsparcia ofiar przemocy. Kompetencje i zadania przypisane Policji nakazują min:

- ochronę zdrowia i życia oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- interwencje w miejscu stosowania przemocy;
- sporządzenie dokładnego opisu zdarzenia;
- zatrzymanie sprawców przemocy stwarzających w sposób oczywisty zagrożenie dla życia lub zdrowia ofiar, a także mienia;
- zapewnienie doraźnego bezpieczeństwa ofiarom przemocy domowej;
- wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub popełnienia przestępstwa;
- zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa;
- podjęcia działań prewencyjnych wobec sprawców przemocy;
- udzielania informacji ofiarom przemocy o możliwości uzyskania pomocy; udostępnianie dokumentacji służbowej jako dowodów w sprawie karnej wytoczonej przez ofiarę przeciwko sprawcy przemocy.

Tabela 41 - Liczba małoletnich dotkniętych przemocą domową w latach 2015-2018.

samorząd	lata			
	2015	2016	2017	2018
powiat wałbrzyski	15	14	6	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Miejskiej Policji w Wałbrzychu.

Tabela 42 - Interwencje domowe i przypadki użycia przemocy pod wpływem alkoholu w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

samorząd	lata			
	2015	2016	2017	2018
powiat wałbrzyski	88	86	75	40
kobiety	1	6	4	1
mężczyźni	87	80	71	39
nieletni	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Miejskiej Policji w Wałbrzychu.

W roku 2018 w powiecie wałbrzyskim o połowę spadła liczba osób dopuszczających się przemocy domowej w stosunku do roku 2015. W 2018 r. dominowali mężczyźni, stanowiąc 97,5% wszystkich sprawców przemocy pod wpływem alkoholu. Udział kobiet jest natomiast znikomy.

Tabela 43 - Liczba pokrzywdzonych dzieci, kobiet i mężczyzn w wyniku przemocy domowej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018

samorząd	lata			
	2015	2016	2017	2018
powiat wałbrzyski	332	315	373	253
kobiety	297	268	333	234
mężczyźni	20	33	34	15
nieletni	15	14	6	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Miejskiej Policji w Wałbrzychu.

Z uzyskanych danych wynika, że najwięcej ofiar przemocy domowej w latach 2015-2018 w skali powiatu wałbrzyskiego stanowią kobiety, od 85% do 92% pokrzywdzonych osób, natomiast od 2% do 4% stanowią nieletni. Ogólnie pozytywnym zjawiskiem jest spadek ilości pokrzywdzonych osób, która w 2015 roku wynosiła 332, natomiast w 2018 liczba pokrzywdzonych osób wynosiła 253 - stanowi to spadek o 23,8%.

W związku ze wzrastającym negatywnym zjawiskiem przemocy w rodzinie konieczne jest podjęcie działania w kierunku:

- edukacji społeczeństwa i promocji działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- realizacji programów prewencyjnych.

Tabela 44 - Liczba przestępstw kryminalnych i narkotykowych i ich stopień wykrywalności w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

	2015			2016			2017			2018		
	wszczęte	stwierdzone	wskaźnik wykrywalności	wszczęte	stwierdzone	wskaźnik wykrywalności	wszczęte	stwierdzone	wskaźnik wykrywalności	wszczęte	stwierdzone	wskaźnik wykrywalności
powiat wałbrzyski - ogółem	4 455	6 670	78,44	4 166	5 794	79,6	3 897	5 479	82,68	4 358	6 293	84,20
przestępstwa kryminalne	3 480	4 772	71,95	3 137	4 173	74,31	2 880	4 003	78,63	3 309	4 664	80,94
przestępstwa narkotykowe	281	896	97,43	295	831	98,56	306	945	98,73	372	1 322	99,17
razem	8 216	12 338	x	7 598	10 798	x	7 083	10 427	x	8 039	12 279	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Miejskiej Policji w Wałbrzychu.

Liczba wykroczeń ogółem w powiecie wałbrzyskim w roku 2018 spadła o 12% w stosunku do roku 2015. Ostatnie dwa analizowane lata odzwierciedlają utrzymywanie się na tym samym poziomie ilość popełnionych wykroczeń.

Najwięcej wykroczeń skierowanych jest przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, bezpieczeństwu osób i mienia oraz mieniu.

Tabela 45 - Zestawienie wykroczeń popełnionych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.

	2015	2016	2017	2018
powiat wałbrzyski - ogółem	4 213	5 412	3 735	3 723
w tym przeciwko:				
porządkowi i spokojowi publicznemu	169	109	125	96
bezpieczeństwu osób i mienia	725	661	694	661
bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	1 517	2 268	1 342	1 163
mieniu	626	572	582	581
obyczajności publicznej	110	52	78	62
urządzeniom użytku publicznego	29	10	28	11
przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi	14	9	18	14
inne, jakie?	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Miejskiej Policji w Wałbrzychu.

5.8. Ochrona zdrowia

Tradycyjnie o zdrowiu myśli się w kategoriach braku choroby, patologii czy dolegliwości. Zaś w pogoni za zdrowiem poszukiwane są czynniki szkodliwe dla zdrowia z próbą podjęcia ich zwalczania. Budowanie zdrowia może również polegać na wspieraniu dobrych stron i zasobów osób, czy całych społeczności, takich jak np. zachowania prozdrowotne czy budowanie wsparcia społecznego. Definicja zdrowia wg Światowej Organizacji Zdrowia ukazuje zdrowie w pozytywnym świetle: „Zdrowie jest stanem pełnego/całkowitego dobrego samopoczucia/dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego a nie tylko jej brakiem – obiektywnie istniejącej – choroby czy niepełnosprawności”⁴³.

W celu poprawy zdrowia ludności zaleca się prowadzenie działań w obszarze profilaktyki chorób i promocji zdrowia. Możliwość przeżycia i życia w zdrowiu są wciąż ściśle powiązane z sytuacją społeczno-ekonomiczną poszczególnych osób oraz ich rodzin.

⁴³ <https://www.pzh.gov.pl/zdrowie-definicja/>

Warunki społeczne, w jakich żyją ludzie znacząco wpływają na ich szanse życia w zdrowiu. Takie czynniki jak ubóstwo, wykluczenie społeczne i dyskryminacja, złe warunki mieszkaniowe, szkodliwe dla zdrowia warunki życia we wczesnym dzieciństwie oraz niski status zawodowy stanowią ważne uwarunkowania większości chorób, zgonów i nierówności w zdrowiu.

Zabezpieczenie dostępności do usług medycznych na terenie powiatu wałbrzyskiego opiera się na podstawie pakietu świadczeń dostępnych na szczeblu gminnym, gdzie świadczenia zdrowotne w zakresie podstawowej opieki medycznej realizowane są przez lekarzy pierwszego kontaktu, a w zakresie specjalistycznym przez poradnie specjalistyczne.

W zakresie ambulatoryjnego leczenia specjalistycznego, świadczeń medycznych w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego udzielają poradnie sektora publicznego i niepublicznego. Oprócz sieci placówek udzielających świadczenia w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia, mieszkańcy powiatu wałbrzyskiego mają możliwość korzystania z oferty usług medycznych prywatnych gabinetów lekarskich, prowadzących działalność komercyjną.

W zakresie leczenia szpitalnego świadczenia zdrowotne dla mieszkańców powiatu realizowane są przez:

- Specjalistyczny Szpital im. dra Alfreda Sokołowskiego w Wałbrzychu:
  - oddział chorób wewnętrznych,
  - oddział neurochirurgiczny,
  - oddział kardiologiczny,
  - oddział neurologiczny,
  - oddział onkologiczny,
  - oddział pulmonologiczny
  - stacja dializ;
- Specjalistyczny Szpital Ginekologiczno-Położniczego Im. E. Biernackiego w Wałbrzychu:
  - oddział położniczo-ginekologiczny,
  - oddział patologii ciąży,
  - oddział intensywnej terapii i patologii noworodka;
- Zakład Lecznictwa Odwykowego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu w Czarnym Borze:
  - oddział leczenia uzależnień,
  - hostel dla uzależnionych od alkoholu,
  - całodobowy oddział podwójnej diagnozy;
- „Uzdrowisko Szczawno – Jedlina”:
  - oddział rehabilitacji kardiologicznej
- „Inter.Med.” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Mieroszowie:
  - oddział opiekuńczo-leczniczy psychiatryczny;
- Sanatoria Dolnośląskie Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością:
  - oddział opiekuńczo-leczniczy „Waligóra” w Sokołowsku,
  - oddział opiekuńczo-leczniczy „Biały Orzeł” w Sokołowsku;

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Poradnia Opieki Hospicyjno-Paliatywnej w Szczawnie Zdroju:
  - hospicjum domowe.

Na terenie powiatu wałbrzyskiego działa 20 aptek i 4 punkty apteczne⁴⁴. Rozkład godzin pracy aptek ogólnodostępnych zapewnia dostępność do świadczeń farmaceutycznych mieszkańcom powiatu w porze nocnej, dni wolne i święta.

Samorząd terytorialny odgrywa ważną rolę w podejmowaniu efektywnych i realnych działań na rzecz poprawy zdrowia lokalnej społeczności. Promowanie dobrego zdrowia ludzkiego stanowi jeden z istotnych celów pozytywnie wpływających na podnoszenie się poziomu zdrowotności społeczeństwa. Profilaktyka i promocja zdrowia to zadania własne gmin, powiatów i województw.

W powiecie funkcjonuje także Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna jako zakład opieki zdrowotnej, która została wpisana w rejestr zakładów opieki zdrowotnej prowadzonych przez Wojewodę Dolnośląskiego pod numerem księgi rejestrowej 02-01592. Działa na obszarze 8 gmin: Boguszów Gorce, Czarny Bór, Głuszyca, Jedlina Zdrój, Mieroszów, Stare Bogaczowice, Szczawno Zdrój, Walim i miasta Wałbrzych. Do jej podstawowych celów należą:

- ochrona zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych;
- zapobieganie powstawaniu chorób, w tym zakaźnych i zawodowych;
- kształtowanie odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych.

Powyższe cele realizowane są m.in. poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego:

- nad warunkami higieny środowiska, obiektów użyteczności publicznej oraz miejsc zbiorowego wypoczynku i rekreacji;
- nad higieną środowiska zakładów nauczania i wychowania oraz placówkami wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży;
- sprawowanie nadzoru nad warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków;
- sprawowanie nadzoru nad warunkami higieniczno-sanitarnymi w środkach transportu komunikacji publicznej;
- sprawowanie nadzoru i egzekwowanie higienicznych warunków pracy w zakładach pracy;
- działania związane z promocją i ochroną zdrowia;
- wykonywanie badań laboratoryjnych.

⁴⁴ Wojewódzki Inspektorat Farmaceutyczny we Wrocławiu - https://rejestrmedyczne.csioz.gov.pl/ra/search/public;inspectorateCode=WIF_WE_WROCLAWIU;statusCode=AKTYWNA;pharmacyDistrict=wałbrzyski

5.9. Edukacja

Zadania związane z edukacją i wychowaniem w powiecie wałbrzyskim realizuje sieć placówek oświatowych. Zgodnie z podziałem kompetencji pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, za prowadzenie przedszkoli i szkół podstawowych odpowiadają gminy, natomiast za szkolnictwo ponadpodstawowe oraz szkoły specjalne powiat. Gminy i powiaty mogą jednocześnie zawierać porozumienia, co do prowadzenia konkretnych placówek przez inne podmioty.

Każda gmina powiatu wałbrzyskiego oferuje swoim mieszkańcom dostęp do edukacji na poziomie przedszkola i szkoły podstawowej. Szkoła ponadpodstawowa zlokalizowana jest tylko w gminie Szczawno Zdrój.

Od roku szkolnego 2017/2018 nie przeprowadza się rekrutacji do klas I dotychczasowego gimnazjum oraz zasadniczej szkoły zawodowej (przekształcanej w szkołę branżową I stopnia). 31 sierpnia 2019 roku był ostatnim dniem funkcjonowania tych szkół w ustroju szkolnym. Reforma została przeprowadzona na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe i ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe. Docelowa struktura szkół aktualnie obejmuje 8-letnią szkołę podstawową, a następnie (do wyboru) 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią szkołę branżową I stopnia lub 2-letnią szkołę branżową II stopnia.

W roku 2018 w powiecie wałbrzyskim mieściło się 12 przedszkoli, w których do 42 oddziałów uczęszczało 913 dzieci, w tym 456 dziewczynek oraz 457 chłopców. Dostępnych było 1 097 miejsc.⁴⁵ Dla porównania w roku 2015 do przedszkoli uczęszczało 822 dzieci, a dostępne były 952 miejsca. Działalność wszystkich przedszkoli oceniana jest wysoko. Cała sieć przedszkoli była dostosowana do potrzeb dzieci, uczniów oraz ich rodziców i w pełni zaspokajała potrzeby w tym zakresie.

W przypadku szkół podstawowych mieściło się ich 16 w powiecie wałbrzyskim, w których do 187 oddziałów uczęszczało 3 594 uczniów, w tym 1 770 kobiet i 1 824 mężczyzn, oraz mieściły się 3 szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży, w których do 9 oddziałów uczęszczało 59 uczniów, w tym 20 kobiet i 39 mężczyzn.

Natomiast wśród szkół ponadpodstawowych w powiecie wałbrzyskim znajdowało się 1 liceum ogólnokształcące, w którym w 6 oddziałach uczyło się 157 uczniów, w tym 122 kobiety i 35 mężczyzn. W 2018 r. zarejestrowano 67 absolwentów. Mieściło się również 1 Technikum, w którym w 5 oddziałach uczyło się 90 uczniów, w tym 46 kobiet i 44 mężczyzn. Zarejestrowano 14 absolwentów. Znajdowały się także 2 Branżowe szkoły I stopnia, w których w 4 oddziałach uczyło się 25 uczniów, w tym 16 kobiet i 9 mężczyzn.

W odniesieniu do szkolnictwa ponadpodstawowego konieczne jest prowadzenie bieżących analiz dotyczących zapotrzebowania na określone zawody oraz dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy. Wskazane jest utrzymywanie szkół zawodowych i techników, dzięki którym absolwenci uzyskują konkretny zawód.

⁴⁵ Bank Danych Lokalnych GUS

Ważny element w systemie oświaty odgrywa młodzieżowy ośrodek socjoterapii, który prowadzony jest dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie i wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji. Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. UNICEF mieści się w gminie Walim. Jest publiczną placówką socjoterapeutyczną, administrowaną przez Starostwo Powiatowe w Wałbrzychu. Organem prowadzącym jest Powiat Wałbrzyski, a organem sprawującym nadzór pedagogiczny Dolnośląski Kurator Oświaty we Wrocławiu. Do zadań młodzieżowego ośrodka socjoterapii należy eliminowanie przyczyn i przejawów zaburzeń zachowania oraz przygotowanie wychowanków do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi. Wobec wychowanków w ośrodku socjoterapii podstawą oddziaływań jest dobrowolna terapia i ścisła współpraca z terapeutą. Odbywa się to podczas organizowanych przez ośrodek zajęć terapeutycznych oraz profilaktyczno-wychowawczych umożliwiających nabywanie umiejętności życiowych ułatwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym, a także zajęć specjalistycznych organizowanych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Kształcenie specjalne stanowi integralną część systemu oświaty w Polsce.

Ponadto w Powiecie Wałbrzyskim funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Nowym Siodle, który znajduje swoje położenie na wsi. W ośrodku kształcą się dzieci niesłyszące z województwa dolnośląskiego oraz dzieci u których rozpoznano spektrum autyzmu, dzieci z chorobą Aspergera, dzieci z afazją i zaburzone intelektualnie w stopniu lekkim. Przy szkole znajduje się internat, który w czasie nauki szkolnej dzieciom z wadą słuchu ma zastąpić dom, stworzyć warunki do odpoczynku, pracy, zabawy, zapewnić możliwości wszechstronnego rozwoju fizycznego, intelektualnego i emocjonalnego. Nauczyciele, wychowawcy pomagają dzieciom i młodzieży w rozwoju intelektualnym, fizycznym, moralnym i emocjonalnym. Biorąc pod uwagę potrzeby uczniów w zakresie komunikowania się z otoczeniem i problemy z tym związane, wszystkie działania zmierzają do ułatwienia dzieciom porozumiewania się ze środowiskiem ludzi słyszących. W Ośrodku panuje klimat spokoju, życzliwości, współpracy i tolerancji. Każde dziecko – zdolne i mniej sprawne – jest tak samo ważne i traktowane z uwzględnieniem jego indywidualnej drogi rozwoju. W Ośrodku nie toleruje się przemocy i agresji, a wszelkie problemy rozwiązywane są na drodze konstruktywnego dialogu. Wszystkie inicjatywy dzieci niesłyszących, które pragną uczestniczyć w wielu dziedzinach życia społecznego, między innymi w sporcie, imprezach artystycznych, turystyce, rekreacji, ekologii są wspierane przez nauczycieli, ponieważ uczniowie chcą być traktowani jako pełnoprawni obywatele regionu i brać aktywny udział w jego życiu. W Ośrodku kształcą się dzieci na poziomie szkoły podstawowej, oraz branżowej szkoły I stopnia o kierunku kucharz. Wszystkie dzieci mają zapewnione zajęcia rehabilitacyjne i rewalidacyjne.

Szczególną rolę w procesie wspierania dzieci, młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i ich rodziny odgrywa Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 lutego 2013 r. w sprawie zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych należy:

- wspomaganie dzieci i młodzieży odpowiednio do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, w tym zwłaszcza dzieci i młodzieży:
  - szczególnie uzdolnionych,
  - niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
  - ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się,
  - z zaburzeniami komunikacji językowej,
  - z chorobami przewlekłymi;
- prowadzenie terapii dzieci i młodzieży, w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, z zachowaniami dysfunkcyjnymi, niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, oraz ich rodzin,
- diagnozowanie poziomu rozwoju, potrzeb i możliwości oraz zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych dzieci i młodzieży,
- podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, w tym udzielenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka oraz ich rodzicom,
- współpraca ze szkołami i placówkami w rozpoznawaniu u uczniów specyficznych trudności w uczeniu się, w tym ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się u uczniów klas I-III szkoły podstawowej,
- współpraca z przedszkolami, szkołami i placówkami przy opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, o których mowa w przepisach w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych oraz w przepisach w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach,
- opracowanie planów działań wspierających, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach,
- współpraca w udzielaniu i organizowaniu przez przedszkola, szkoły i placówki pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny,
- wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji przedszkola, szkoły lub placówki, w tym udzielanie nauczycielom pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktyczno-wychowawczych,
- prowadzenie edukacji dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli,
- udzielanie, we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli, wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych

i specjalistom udzielającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach.

Powyższe zadania Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna realizuje przy pomocy psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych poprzez: diagnozę, konsultacje, terapię, psychoedukację, doradztwo, działalność profilaktyczną i informacyjną.

W poradni działają zespoły orzekające, które wydają:

- orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego,
- orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych,
- orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, oraz
- opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydawane są na cały okres kształcenia na określonym poziomie szkoły, np. szkoła podstawowa, szkoła zawodowa. Orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania na dany rok szkolny. W tabeli nr 44 i tabeli nr 45 przedstawiona została liczba wydawanych orzeczeń i opinii przez Powiatową Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną.

Tabela 46 - Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i indywidualnego w latach 2015-2018.

	orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego				orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
powiat wałbrzyski	68	75	77	91	36	42	34	34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

Tabela 47 - Liczba wydanych opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka w latach 2015-2018.

	orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego			
	2015	2016	2017	2018
powiat wałbrzyski	12	30	24	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

5.10. Organizacje społeczne i pozarządowe

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. Czasami o organizacjach pozarządowych mówi się jako o „trzecim sektorze”, w odróżnieniu

od sektora publicznego oraz sektora przedsiębiorstw. Takie rozumienie organizacji pozarządowej jest zbliżone do definicji prawnej, jednakże zakresy tych pojęć się nie pokrywają.

Definicję organizacji pozarządowej można znaleźć w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁴⁶. Jest to definicja uniwersalna, w tym sensie, że inne akty prawne często odwołują się do pojęcia organizacji pozarządowej w rozumieniu tej ustawy (np. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym – art. 2 pkt 2). Definicja ta podaje, że organizacjami pozarządowymi są, które:

- nie są jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy o finansach publicznych,
- nie działają w celu osiągnięcia zysku,
- osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia.

W związku z powyższym organizacjami pozarządowymi są więc nie tylko podmioty, które mają osobowość prawną, ale także jednostki, które tej osobowości nie mają (np. stowarzyszenia zwykłe, uczelniane organizacje studenckie, koła gospodyń wiejskich).

Na terenie Powiatu Wałbrzyskiego działają następujące organizacje z zakresu polityki społecznej:

- Stowarzyszenie Przyjaciół Parafii pw Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny I Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 6 w Boguszowie Gorcach „Boguszowska Szóstka”, przy ulicy Żeromskiego 17. Celem stowarzyszenia jest prowadzenie działalności na rzecz środowiska wiernych parafii pod wezwaniem NPNMP oraz publicznej szkoły podstawowej nr 6 w Boguszowie Gorcach, a w szczególności:
  - współdziałanie w integracji środowiska;
  - dbanie o podniesienie kultury życia codziennego;
  - szerzenie kultury i etyki katolickiej wśród społeczeństwa;
  - współdziałanie w organizowaniu opieki i pomocy społecznej na rzecz parafian i innych osób znajdujących się w potrzebie;
  - działania w zakresie kultury, ochrony dóbr i tradycji;
  - wsparcia rady rodziców przy realizacji programu profilaktycznego i wychowawczego;
  - prowadzenie działalności charytatywnej w szczególności w mieście Boguszów Gorce;
  - gromadzenie funduszy na działalność stowarzyszenia;
  - współpracę z organami władzy państwowej, samorządowej, kościołami, organizacjami społecznymi, placówkami dydaktyczno-wychowawczymi, podmiotami gospodarczymi dla realizacji celów statutowych;

---

⁴⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1057.

- pomoc w doskonaleniu bazy lokalowej i dydaktycznej szkoły podstawowej nr 6 w Boguszowie Gorcach;
  - pomoc w staraniach zarówno szkoły jak i kościoła katolickiego pw. NPNMP w pozyskiwaniu środków z funduszu Unii Europejskiej;
  - aktywizowanie środowiska rodzinnego uczniów do pracy na rzecz szkoły i parafii oraz integracji środowiska mieszkańców miasta Boguszków Gorce.
- Fundacja „Ulica wie wszystko” w Boguszowie Gorcach przy ulicy Kolejowej 5/8, której celem jest:
    - działalność na rzecz rodziny, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
    - pomoc dzieciom i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym;
    - przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym;
    - działalność oświatowo - kulturalna szczególnie w zakresie wspierania, promocji i pomocy w rozwoju dzieci i młodzieży;
    - działalność w zakresie nauki, edukacji, oświaty i wychowania;
    - promocja i upowszechnianie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży;
    - pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej, oraz dążenie do wyrównania szans tych rodzin i osób;
    - promocja i ochrona zdrowia;
    - wspieranie i aktywizacja osób samotnych, w tym osób samotnie wychowujących dzieci;
    - współpraca międzypokoleniowa, w tym pomoc osobom starszym;
    - udzielanie pomocy placówkom wychowawczym, oświatowym i opiekuńczym;
    - działalność charytatywna;
    - promocja i organizacja wolontariatu;
    - wspieranie działań i współpraca na zasadach partnerskich z organizacjami o celach statutowych zbieżnych lub tożsamyh z celami fundacji.
- Głuszyckie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych przy ulicy Sienkiewicza 6, której celem jest pomoc osobom niepełnosprawnym na terenie Głuszycy w rozwiązywaniu ich problemów, występowanie o pomoc dla tych osób do odpowiednich organów. Organizowanie spotkań i imprez okolicznościowych. Pozyskiwanie sponsorów na: zakup sprzętu rehabilitacyjnego (stworzenie centrum rehabilitacji), pomoc w leczeniu. Nawiązanie kontaktu z innymi Stowarzyszeniami - czerpanie wzorców i współpraca.
- Polski Związek Niewidomych Koło w Głuszycy przy ulicy Grunwaldzkiej 26, którego celem jest zrzeszanie osób niewidomych i słabo widzących, oraz podejmowanie działań w celu ich społecznej integracji, rehabilitacji, ochrony zdrowia, wyrównywania szans w dostępie do informacji, edukacji i zatrudnienia. W celu także ochrony ich praw obywatelskich oraz wspierania rodzin osób niewidomych i słabo widzących.

- Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Ich Radość” w Mieroszowie przy Placu Niepodległości 1, którego celem jest wszechstronna pomoc Ośrodkowi Szkolno-Wychowawczemu dla dzieci niesłyszących w Nowym Siodle, tzn. wyposażenie uczniów w aparaty słuchowe, kontrolne badania słuchu, organizowanie szkoleń dla rodziców, pomoc finansowa dla Ośrodka.
- Stowarzyszenie „Mogę wszystko” w Mieroszowie przy ulicy Wałbrzyskiej 38, którego celem jest działalność na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych, a także innych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwłaszcza w zakresie inicjowania, wspierania wszelkich przedsięwzięć kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych, organizowania czasu wolnego osobom starszym oraz niepełnosprawnym, a także wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz pomoc w reintegracji społecznej i zawodowej.
- Fundacja Pomocy Dzieciom Niesłyszącym „Usłyszeć Świat” w Nowym Siodle 73, której celem jest niesienie pomocy dzieciom niesłyszącym w zakresie kształceniowym, medycznym i społecznym.
- Regionalne Stowarzyszenie Pomocy Rodzinom i chorym na Chorobę Alzheimera w Sokołowsku przy ulicy Głównej 29, którego celem jest:
  - niesienie pomocy osobom z chorobą alzheimera i zaburzeniami podobnymi oraz rodzinom i opiekunom tych osób;
  - integracja rodzin i opiekunów tych chorych;
  - tworzenie warunków do godnej obecności w społeczeństwie osób z chorobą alzheimera;
  - tworzenie warunków do samopomocy w kręgu rodzin, opiekunów i wolontariatu.
- Stowarzyszenie „Nowoczesny Senior” w Szczawnie Zdroju, przy ulicy Wojska Polskiego 4a, którego celem jest:
  - aktywizacja seniorów w środowisku;
  - rozwijanie kreatywności raz zainteresowań artystycznych i hobbystycznych;
  - profilaktyka, ochrona i promocja zdrowia oraz propagowanie zachowań prozdrowotnych;
  - przeciwdziałanie zachowaniom depresyjnym związanym ze starością;
  - poprawa sprawności fizycznej, kondycji i zdrowia seniorów;
  - integracja członków, poprzez aktywność kulturalną, turystyczną, naukową, rekreacyjną i towarzyską;
  - podejmowanie i rozwijanie społecznych inicjatyw na rzecz osób starszych;
  - promocja i organizacja wolontariatu na rzecz osób starszych;
  - przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu seniorów;
  - zapoznanie z nowymi technologiami multimedialnymi i wizualnymi oraz wcielanie ich w życie;
  - działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym oraz osób niepełnosprawnych;

- prowadzenie działalności charytatywnej;
  - wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu;
  - przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym;
  - działania na rzecz rozwoju turystyki, promocji regionu;
  - działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa wśród seniorów.
- Fundacja Edukacyjno-Społeczna „Polny Kwiat” w Starych Bogaczowicach, przy ulicy Głównej 209 a, której celem są:
    - działania na rzecz osób niepełnosprawnych;
    - działania w zakresie promocji i organizacji wolontariatu;
    - działania w zakresie pomocy socjalnej, w tym osobom oraz ich rodzinom będącym w trudnej sytuacji materialnej;
    - działania w zakresie edukacji i kultury;
    - działania w zakresie ochrony i promocji zdrowia;
    - działania w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu;
    - działania w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej i społecznej obywatelskiego.

Finansowanie realizacji wymienionych zadań odbywa się ze środków gromadzonych na ten cel w ramach zbiorów publicznych, otrzymanych darowizn lub dotacji oraz odpisów podatkowych.

Jednym z głównych problemów rozwoju organizacji społecznych i pozarządowych jest niewystarczający poziom współpracy między administracją samorządową, a sektorem prywatnym. Jako przyczynę niskiego poziomu współpracy można wskazać słabe przygotowanie merytoryczne do współpracy międzysektorowej. W związku z powyższym powinny być podjęte działania polegające na edukacji skierowanej dla przedstawicieli samorządów i organizacji w zakresie budowy współpracy, edukacja skierowana do przedstawicieli organizacji pozarządowych w zakresie realizacji zadań publicznych.

VI. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest efektywną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron sfery społecznej Powiatu Wałbrzyskiego oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Analiza SWOT składa się z czterech grup czynników:

- mocnych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony sfery społecznej i które należy wykorzystać sprzyjać będą jej rozwojowi;
- słabych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony sfery społecznej i które nie wyeliminowane stanowią będą barierę jej rozwoju;
- szans – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności powiatu wałbrzyskiego, ale przy odpowiednio podjętych przez nich działaniach, mogą sprzyjać rozwojowi sfery społecznej w powiecie;

- zagrożeń – uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności powiatu wałbrzyskiego, ale które mogą stanowić zagrożenia dla jego rozwoju.

W rezultacie SWOT jest użytecznym instrumentem pozwalającym na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu sfery społecznej w Powiecie Wałbrzyskim oraz stanowi adekwatny punkt wyjścia do definiowania pożądanych kierunków rozwoju. W ten sposób przedmiotowa analiza ujawnia również obszary wymagające poprawy w funkcjonowaniu powiatu, a także wskazuje na niezbędne działania, których podjęcie pomoże osiągnąć ustalone cele.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • liczne programy aktywizujące bezrobotnych; • relatywnie wysoka podaż miejsc w przedszkolach; • zwarta i równomiernie rozmieszczona sieć szkół podstawowych; • działający Dzienny Dom „Senior Wigor”; • relatywnie dobry dostęp do podstawowej opieki medycznej; • odpowiednio rozwinięta infrastruktura placówek pomocy społecznej (Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodki Pomocy Społecznej); • wykwalifikowana kadra pomocy społecznej; • gotowość kadry do poszerzania wiedzy i uzupełniania kwalifikacji zawodowych oraz umiejętności przydatnych w pracy w zakresie integracji społecznej; • dobrze funkcjonujący Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy przeznaczony dla osób niepełnosprawnych; • posiadanie miejsc w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Wałbrzychu; • duże możliwości pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, w tym krajowych (m.in. z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej), oraz środków unijnych (EFS); • prężnie działające instytucje udzielające 	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymujące się niekorzystne trendy demograficzne, • proces starzenia się społeczeństwa – wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym a spadek w wieku przedprodukcyjnym; • funkcjonowanie średnich szkół zawodowych i ogólnokształcących; • niedostosowanie ofert pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, brak zakładu aktywności zawodowej; • brak warsztatów terapii zajęciowej; • występowanie zagrożeń związanych z uzależnieniami zwłaszcza od alkoholu i narkotyków; • brak domu pomocy społecznej; • niedostateczne wsparcie osób starszych; • niedostateczna liczba rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych; • trudna sytuacja osób niepełnosprawnych nieaktywnych zawodowo; • niedostosowanie przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych – bariery architektoniczne w miejscach użyteczności publicznej; • ograniczone środki na rzecz pomocy społecznej; • ograniczona sieć komunikacji publicznej powodująca problemy w podejmowaniu aktywności

<p>wsparcia rodzinom będącym w kryzysie oraz doświadczającym przemocy;</p> <ul style="list-style-type: none"> • działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych; • skoordynowany system pomocy dziecku i rodzinie w powiecie; • rozwój rodzinnych form opieki zastępczej; • działalność stowarzyszeń i fundacji; • opracowane i wdrażane programy na rzecz różnych grup społecznych; 	<p>zawodowej przez biernych mieszkańców powiatu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ograniczony dostęp do rehabilitacji;
Szanse:	Zagrożenia:
<ul style="list-style-type: none"> • większa aktywność organizacji pozarządowych; • wspieranie rozwoju i promowanie rodzinnej pieczy zastępczej; • wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie podnoszenia, uzupełniania kwalifikacji oraz konieczności przekwalifikowania zawodowego; • współpraca samorządów oraz instytucji z otoczeniem społeczno-gospodarczym; • dostosowanie form i kierunków kształcenia ponadpodstawowego do potrzeb lokalnego rynku; • rozwój szkolnictwa branżowego; • upowszechnianie aktywnych postaw w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej; • rozwój działań na rzecz rodzin wielodzietnych; • podejmowanie działań na rzecz ofiar i sprawców przemocy; • możliwość korzystania ze środków finansowania zewnętrznego w tym szczególnie z programów Unii Europejskiej; • przełamywanie stereotypów dotyczących osób niepełnosprawnych; • dostęp do nowoczesnych środków komunikowania się; • zwiększenie liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej; 	<ul style="list-style-type: none"> • starzejące się społeczeństwo • migracja zarobkowa i rozpad rodziny; • migracja osób młodych; • spadek autorytetów i wartości moralnych; • obniżenie dochodów ludności; • spowolnienie gospodarcze skutkujące wzrostem poziomu bezrobocia; • zapaść służby zdrowia; • wysokie koszty zatrudnienia pracowników; • wybieranie kierunków kształcenia przez młodzież w oderwaniu od potrzeb rynku pracy; • zbyt duża częstotliwość zmian w prawie, niespójność przepisów, zmiany interpretacji istniejących przepisów prawnych; • brak skutecznych programów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, wspomagających wychodzenie z ubóstwa; • uzależnienie od świadczeń pomocy społecznej; • ograniczenie wsparcia finansowanego dla powiatu z Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych; • obniżająca się odporność na stres młodych ludzi i nieumiejętność radzenia sobie z krytyką w sieci; • brak kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej; • brak chęci współpracy między instytucjami; • ukrywanie zjawiska przemocy domowej;

VII. Misja i cele strategiczne

7.1. Prognoza zmian w latach 2021-2030 w powiecie wałbrzyskim

Pogłębiające się zmiany systemów wartości społeczeństwa mogą wpływać niekorzystnie na instytucję rodziny i powodować jej marginalizację. Prognozuje się w przyszłości wzrost problemów związanych z różnego typu uzależnieniami, które mogą być dużym zagrożeniem wśród ludzi młodych. Także starzejące się społeczeństwo i wszelkie konsekwencje z tego wynikające, w tym niepełnosprawność będą stałym problemem pojawiającym się w przestrzeni publicznej.

Z dzisiejszej perspektywy trudno jest przewidzieć i prognozować sytuację społeczną, jaka będzie miała miejsce w 2030 r. Niekorzystne prognozy demograficzne, kolejny kryzys ekonomiczny, czy emigracyjny to tylko niektóre czynniki mogące być podłożem przyszłych nieprawidłowości występujących w społeczeństwie.

Ponadto pandemia koronawirusa ujawniła słabość systemu i pokazała problemy, które dotąd nie były dostrzegane. Pokazała też pewne postawy społeczne. Obecnie z jednej strony zaczęliśmy wielbić personel medyczny i bić mu brawo na balkonach, z drugiej strony już pojawiają się informacje o hejcie. Pracownicy medyczni stają się ofiarami w swoim miejscu zamieszkania, ponieważ ludzie boją się, że ich zarażą koronawirusem. Sytuacje kryzysowe ujawniają bardzo wiele potencjałów oraz problemów, których dotąd były niezauważalne. Drugi system, który ujawnił swoją słabość, a przy okazji wiele innych problemów, to oczywiście szkoła i system edukacji. Konieczność przejścia na nauczanie zdalne ujawniło panujące nierówności społeczne. W wielu rodzinach pojawiły się problemy dostępu uczniów do sprzętu komputerowego, do Internetu, zwłaszcza w przypadku, gdy w domu jest więcej dzieci. Następna sprawa, która ujawniła się w kontekście pandemii, to rola rodziców. Zostali postawieni w sytuacji, w której muszą wspierać swoje dzieci w kształceniu się zdalnym. To z kolei ujawnia wielkie różnice społeczne. Nie każdy rodzic jest w stanie pomóc swojemu dziecku w fizyce czy w matematyce, a wielu z nich nie jest do tego po prostu przygotowanych. Koronawirus ujawnił bardzo istotne problemy w dwóch systemach, które są absolutnie kluczowe dla przyszłości, to służba zdrowia i edukacja. Pandemia uświadamia wiele problemów, o których przez lata nie chcieliśmy wiedzieć, zwłaszcza o kwestii nierówności na poziomie różnych społeczeństw.

7.2. Misja

Misja stanowi podstawowy element strategii i jest jej celem nadrzędnym, który kształtuje kierunki działania. Misją strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie wałbrzyskim na lata 2021-2030 jest nieustanne doskonalenie systemu wsparcia dla osób, oraz rodzin potrzebujących i społecznie wykluczonych, poprzez różnorodne formy pomocy.

Misja to opis działań w przyszłości konkretyzowane bezpośrednio przez cele główne oraz cele szczegółowe.

7.3. Cele strategii

Celem strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w aktywizację lokalnych społeczności, system edukacji, kapitał ludzki, poprawę poziomu i jakości życia. Przedkłada się to na działania na rzecz włączenia społecznego, rozwoju usług społecznych i aktywizacji zawodowej.

Pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się na profilaktyce, monitorowaniu sytuacji społecznych i wczesnym reagowaniu na dostrzegane ujemności. Szczegółowa analiza sytuacji społecznej powiatu wałbrzyskiego pozwoliła wyodrębnić następujące szczegółowe cele strategiczne:

1. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych;
2. Wspieranie rozwoju pieczy zastępczej na terenie powiatu;
3. Ograniczenie skali bezrobocia i minimalizacja jego skutków;
4. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie.

7.3.1. Cel strategiczny nr 1 - Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych

Jednym z podstawowych zadań powiatu i gmin jest zapewnienie wsparcia osobom, które z uwagi na wiek, niepełnosprawność czy też chorobę nie są w stanie samodzielnie funkcjonować. Osoby takie powinny mieć zagwarantowany dostęp do świadczeń z pomocy społecznej w postaci pomocy środowiskowej, w tym szczególnie usług specjalistycznych oraz w postaci świadczeń pieniężnych.

Najbardziej istotne problemy osób niepełnosprawnych występują w obszarze samodzielnego życia i w obszarze potrzeb związanych z zaopatrzeniem m.in. w sprzęt ortopedyczny, w sprzęt umożliwiający/poprawiający słyszenie oraz sprzęt komputerowy, ale też różnego rodzaju urządzenia dnia codziennego pomagające niwelować ograniczenia związane z niepełnosprawnością. Kolejne występujące problemy są w obszarze potrzeb związanych z transportem i przemieszczaniem się – głównie likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej, ale też przystosowanie środka transportu szczególnie ważne są dla osób z dysfunkcją ruchu a także z dysfunkcją wzroku.

1. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych	
Cele szczegółowe	Zadania
1.1. Stworzenie systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin	1.1.1. Upowszechnianie wiedzy wśród osób niepełnosprawnych, dotyczącej przysługującej im pomocy w zakresie działalności świadczonej przez instytucje do tego powołane;
	1.1.2. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym i członkom ich rodzin dostępu do bezpłatnego, specjalistycznego poradnictwa;
	1.1.3. Monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych;

1.2. Rozwój działań wspierających rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych	1.2.1. Dofinansowywanie kosztów nabycia przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych i sprzętu rehabilitacyjnego;
	1.2.2. Dofinansowywanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki;
	1.2.3. Dofinansowywanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych;
	1.2.4. Dofinansowywanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się;
	1.2.5. Dofinansowywanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika;
1.3. Wsparcie osób niepełnosprawnych na rynku pracy	1.3.1. Podejmowanie działań mających na celu wzrost poziomu wykształcenia i umiejętności zawodowych osób niepełnosprawnych;
	1.3.2. Rozwój rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
1.4. Zwiększenie świadomości społecznej i zmiana postaw wobec osób niepełnosprawnych	1.4.1. Promowanie postaw tolerancji wobec osób niepełnosprawnych
	1.4.2. Wsparcie działań mających na celu zwiększenie wiedzy i świadomości społecznej na temat potrzeb i problemów osób niepełnosprawnych;
	1.4.3. podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych kadry pomocy i integracji społecznej w zakresie wsparcia nad osobami niepełnosprawnymi;

Wskaźniki:

- liczba udzielonych dofinansowań;
- liczba udzielonych specjalistycznych porad osobom niepełnosprawnym i członkom ich rodzin;
- kwota pozyskanych środków;
- liczba ulotek, plakatów, informatorów;
- liczba zrealizowanych programów na rzecz osób niepełnosprawnych;

Podmioty odpowiedzialne:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe;

Źródło finansowania:

Środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki z Funduszu Pracy, środki powiatu, środki organizacji pozarządowych, środki z innych źródeł;

Okres realizacji:

Lata 2021-2030

7.3.2. Cel strategiczny nr 2 - Wspieranie rozwoju pieczy zastępczej na terenie powiatu

Cele szczegółowe dla tego celu strategicznego są spójne z celami określonymi w Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2023.

Jednostką odpowiedzialną za realizację zadań powiatu w zakresie pieczy zastępczej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu. Przyjęte rozwiązania ustawowe kładą nacisk na rozwijanie rodzinnych zastępczych form

opieki. Kładą także nacisk na kompleksową pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu.

2. Wspieranie rozwoju pieczy zastępczej na terenie powiatu	
Cele szczegółowe	Zadania
2.1. Wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	2.1.1. Udzielanie odpowiedniej do potrzeb pomocy społecznej rodzinom w trudnej sytuacji życiowej;
	2.1.2. rozwój nowych form wsparcia i dobrych praktyk w zakresie pracy z rodziną problemową;
	2.1.3. Rozwój zakresu udzielanego wsparcia poprzez zwiększenie liczby asystentów rodziny;
2.2. Rozwój systemu pieczy zastępczej	2.2.1. Promowanie w środowisku lokalnym rodzinnych form pieczy zastępczej;
	2.2.2. Praca z rodzinami zastępczymi;
	2.2.3. Prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i rodzinnego domu dziecka;
	2.2.4. Doskonalenie systemu pomocy dziecku i rodzinie oraz jego dostosowanie do potrzeb lokalnych;
	2.2.5. Organizacja szkoleń kandydatów na rodziny zastępcze;
2.3. Pomoc w usamodzielnianiu się wychowanków z rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych	2.3.1. Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki;
	2.3.2. Pomoc pieniężna na usamodzielnienie;
	2.3.3. Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej;
	2.3.4. Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych;
	2.3.5. Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia;
	2.3.6. Pomocy w uzyskaniu pomocy prawnej i psychologicznej;

Wskaźniki:

- liczba rodzin, w tym dzieci z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, objętych wsparciem;
- liczba asystentów rodziny;
- liczba nowych form wsparcia w zakresie pomocy społecznej;
- liczba osób zainteresowanych pełnieniem funkcji rodziny zastępczej i liczba pozyskanych nowych rodzin;
- liczba zorganizowanych szkoleń i przeszkolonych kandydatów;
- liczba nowych rodzin zastępczych;
- liczba wychowanków objętych rodzinną pieczą zastępczą;

Podmioty odpowiedzialne:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie; Ośrodki Pomocy Społecznej,

Źródło finansowania:

Środki własne Powiatu, środki z budżetu państwa; środki własne samorządu gminnego i samorządu powiatowego;

Okres realizacji:

Lata 2021-2030

7.3.3. Cel strategiczny nr 3 - Ograniczenie skali bezrobocia i minimalizacja jego skutków

Z przeprowadzonej diagnozy wynika, iż nadal są osoby zamieszkujące w powiecie wałbrzyskim, które funkcjonują poza rynkiem pracy i są narażone na marginalizację i wykluczenie społeczne. Niejednokrotnie są to osoby oddalone od rynku pracy, których aktywizacja wymaga zastosowania specjalnych narzędzi wsparcia. Działaniami zmierzającymi do aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych może być rozwój oferty szkoleniowej.

3. Ograniczenie skali bezrobocia i minimalizacja jego skutków	
Cele szczegółowe	Zadania
3.1. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców powiatu wałbrzyskiego	3.1.1. Aktywizacja zawodowa osób poprzez wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy, prace społecznie użyteczne, wsparcie samozatrudnienia;
	3.1.2. Dostosowanie kwalifikacji zawodowych osób do potrzeb rynku pracy;
	3.1.3. Współpraca z podmiotami w zakresie wspierania działań skierowanych do osób wychodzących z wykluczenia społecznego;
3.2. Promocja przedsiębiorczości	3.2.1. Przyznawanie osobom bezrobotnym jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej;
	3.2.2. Organizowanie targów pracy;
	3.2.3. Refundowanie kosztów doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy dla osób bezrobotnych;
3.3. Zwiększenie dostępności do rynku pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez rozwój podmiotów ekonomii społecznej (spółdzielnie społeczne, Zakłady Aktywności Zawodowej, Centrum Integracji Społecznej)	3.3.1. Organizowanie kampanii promocyjnych – popularyzacja ekonomii społecznej;
	3.3.2. Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej

Wskaźniki:

- liczba osób zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych;
- liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych;
- liczba osób objętych pracami społecznie użytecznymi;
- liczba osób zatrudnionych w ramach refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy;
- liczba osób, które uzyskały wsparcie w postaci jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej;
- liczba osób objętych szkoleniami, egzaminami, bonami stażowymi, przygotowaniem zawodowym dla dorosłych;
- liczba osób objętych zwrotem składek na ubezpieczenie społeczne dotyczące zatrudnienia w spółdzielni socjalnej;

- liczba osób, którym udzielono wsparcia na utworzenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej;

Podmioty odpowiedzialne:

Powiatowy Urząd Pracy,

Źródło finansowania:

Środki z Funduszu Pracy; środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; środki własne realizatorów, fundusze europejskie;

Okres realizacji:

Lata 2021-2030

7.3.4. Cel strategiczny nr 4 - Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie

Cele operacyjne dla tego celu strategicznego są zgodne z ustawowymi zadaniami powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które są zgodne z:

- Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wałbrzyskim na lata 2018-2025;
- Programem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2019-2021;
- Powiatowym programem profilaktycznym w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie na lata 201-2023;
- Programem oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w Powiecie Wałbrzyskim na lata 2020-2024.

4. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	
Cele szczegółowe	Zadania
4.1. Rozwój form pomocy i wsparcia skierowanych do osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie	4.1.1. Opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjnych i edukacyjnych dotyczących zjawiska przemocy;
	4.1.2. Upowszechnianie informacji o możliwościach i formach pomocy dla osób doznających przemocy oraz oddziaływań wobec osób stosujących przemoc
4.2. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie problematyki przemocy	4.2.1. prowadzenie poradnictwa dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie (pomoc prawna, psychologiczna i porady socjalne);
	4.2.2. Realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie;
	4.2.3. Tworzenie i prowadzenie grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie;
	4.2.4. Realizacja programu oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
4.3. Poprawa jakości i skuteczności działań instytucji	4.3.1. Organizowanie szkoleń, warsztatów, konferencji i innych form podnoszących kompetencje osób pracujących w obszarze przemocy;

i organizacji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy	4.3.2. Organizowanie spotkań zespołu ekspertów;
4.4. Tworzenie i wzmacnianie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	4.4.1. Podejmowanie działań służących wzmocnieniu współpracy podmiotów samorządowych i pozarządowych na rzecz wypracowania i przeciwdziałania przemocy (spotkania, konferencje poświęcone wymianie wiedzy i doświadczeń).

Wskaźniki:

- baza danych dotycząca osób i podmiotów świadczących na terenie powiatu pomoc dla osób, których dotyczy problem przemocy;
- liczba form pomocy,
- liczba osób korzystających z dostępnych form pomocy,

Podmioty odpowiedzialne:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komenda Powiatowa Policji, Ośrodki Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, Gminne Zespoły Interdyscyplinarne ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Źródło finansowania:

Dotacje i subwencje z budżetu państwa przeznaczone na realizację zadań własnych i zleconych, środki własne realizatorów, fundusze europejskie;

Okres realizacji:

Lata 2021-2030

VIII. Ramy finansowe Strategii

Realizacja celów operacyjnych i sposoby ich realizacji określone w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2030 wyznacza kierunki finansowania polityki społecznej Powiatu Wałbrzyskiego i będą uwzględniane przy konstruowaniu budżetu w kolejnych latach. Zapisy dokumentu będą również podstawą starań o pozyskanie środków zewnętrznych na finansowanie określonych przedsięwzięć.

Realizacja celów będzie finansowana z środków budżetu powiatu wałbrzyskiego, dotacji i subwencji z budżetu państwa przeznaczonych na realizację zadań własnych i zadań zleconych, środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i środków zewnętrznych.

IX. Monitoring i ewaluacja

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wałbrzyskim na lata 2021-2030 realizowana będzie poprzez programy powiatowe uwzględniające

potrzeby mieszkańców powiatu. Jednostką koordynującą strategię, zgodnie z art. 112 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876) jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Monitorowanie i ewaluacja zapisów strategicznych polegać będzie na systematycznej ocenie realizowanych celów, dla których określono odpowiednie wskaźniki. Przygotowany wykaz nie wyczerpuje wszystkich wskaźników jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania strategii.

Monitoring strategii będzie stałym i ciągłym procesem obserwacji ilościowych i jakościowych zmian wybranych wskaźników, które mają na celu zapewnienie informacji o skuteczności podejmowanych działań. Zapisy strategiczne będzie można zweryfikować w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych lub zmieniającej się sytuacji społecznej w kraju.

Ewaluacja strategii będzie przeprowadzana corocznie, na podstawie danych statystycznych, informacji własnych, materiałów sprawozdawczych i innych źródeł przekazanych do koordynatora strategii od realizatorów merytorycznych poszczególnych celów, instytucji pomocy społecznych, Powiatowego Urzędu Pracy, organizacji pozarządowych i innych podmiotów. Wyniki ewaluacji będą prezentowane Zarządowi Powiatu Wałbrzyskiego w formie raportu z ewaluacji.

X. Zakończenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2030 została przygotowana w oparciu o szczegółowe dane urzędowe i statystyczne. Jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym misję społeczną powiatu wałbrzyskiego. Stanowi fundament planowanych działań w sferze społecznej, które przyczynią się do rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w powiecie wałbrzyskim. Strategia ma charakter długofalowy i w trakcie jej realizacji mogą pojawić się okoliczności wymagające jej modyfikacji. Modyfikacja strategii powinna odbywać się przy zaangażowaniu podmiotów, które były włączone w jej przygotowanie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie składa serdeczne podziękowanie wszystkim, którzy włączyli się w opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2021-2030.

XI. Spis tabel, wykresów i rysunków

Spis tabel

Tabela 1 - Ludność w latach 2016-2019 (stan na dzień 31 grudnia).....	10
Tabela 2 - Powierzchnia i ludność gmin w powiecie wałbrzyskim w latach 2016-2019 (stan na dzień 31 grudnia).....	10
Tabela 3 - Ruch ludności w powiecie wałbrzyskim w latach 2016-2019.....	11
Tabela 4 - Ruch ludności w gminach powiatu wałbrzyskiego w latach 2016-2019 (stan na dzień 31 grudnia).....	12
Tabela 5 - Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2019 r.....	14
Tabela 6 - Bezrobotni w powiecie wałbrzyskim wg miejsca zamieszkania w latach 2015-2018.	18
Tabela 7 - Wykształcenie osób bezrobotnych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.....	19
Tabela 8 - Bezrobotni powiatu wałbrzyskiego wg wieku w latach 2015-2018.....	19
Tabela 9 - Bezrobotni powiatu wałbrzyskiego wg okresu pozostawania bezrobotnym w latach 2015-2018.	20
Tabela 10 - Liczba wolnych miejsc pracy ogłaszanych przez pracodawców w powiecie wałbrzyskim w wybranych branżach w latach 2015-2018.	20
Tabela 11 - Wartości minimum socjalnego (średnioroczne) w 2018 r.	22
Tabela 12 - Liczba osób i danych objętych pomocą społeczną w latach 2015-2018.24	
Tabela 13 - Powody przyznania pomocy pieniężnej przez ośrodki pomocy w latach 2015-2018.	26
Tabela 14 - Liczba osób niepełnosprawnych w powiecie wałbrzyskim na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 r.	33
Tabela 15 - Liczba i cel złożenia wniosków do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przez osoby powyżej 16 roku życia w latach 2015-2018.	34
Tabela 16 - Liczba i cel złożenia wniosków do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przez osoby poniżej 16 roku życia w latach 2015-2018.....	34
Tabela 17 - Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób poniżej 16 roku życia z powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.	35
Tabela 18 - Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn i stopnia niepełnosprawności, wieku i płci wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia z powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.	36
Tabela 19 - Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu w latach 2015-2018.....	38
Tabela 20 - Zadania finansowane ze środków PFRON realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w latach 2015-2018.....	39
Tabela 21 - Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu powiatowi wałbrzyskiemu na realizację zadań określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych w latach 2015-2018.....	40
Tabela 22 - Podział środków PFRON wg algorytmu zgodnie z uchwałą Rady Powiatu w latach 2015-2018 na rehabilitację społeczną.	40

Tabela 23 - Wykaz zadań realizowanych ze środków PFRON wg algorytmu w latach 2015-2018	41
Tabela 24 - Moduły, obszary i zadania programu „Aktywny Samorząd”, w latach 2015-2018.	43
Tabela 25 - Liczba złożonych i zrealizowanych wniosków pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2015-2018.	44
Tabela 26 - Wysokość środków PFRON przekazanych wg algorytmu powiatowi wałbrzyskiemu na realizację pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” w latach 2015-2018.	44
Tabela 27 - Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych realizowanych na terenie powiatu wałbrzyskiego w latach 2015-2018.....	47
Tabela 28 - Liczba rodzin zastępczych w poszczególnych gminach i liczba dzieci w nich umieszczonych w latach 2015-2018.	49
Tabela 29 - Typ rodzin zastępczych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018. .	50
Tabela 30 - Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.	50
Tabela 31 - Liczba rodzin zastępczych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018 wg liczby dzieci.....	51
Tabela 32 - Wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.....	51
Tabela 33 - Liczba dzieci, pochodzących z powiatu wałbrzyskiego, umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu na dzień 31.12.2018 r.	52
Tabela 34 - Liczba dzieci, pochodzących z innych powiatów, umieszczonych w rodzinach zastępczych w powiecie wałbrzyskim na dzień 31.12.2018 r.....	52
Tabela 35 - Wiek dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.....	56
Tabela 36 - Liczba dzieci opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawczej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.....	57
Tabela 37 - Liczba usamodzielnionych wychowanków korzystających z poszczególnych form pomocy w latach 2015-2018.	58
Tabela 38 - Wykaz Zespołów Interdyscyplinarnych w powiecie wałbrzyskim.	61
Tabela 39 - Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz objętych procedurą „Niebieskiej Karty”, za pomocą zespołu interdyscyplinarnego, grup roboczych w latach 2015-2018.....	62
Tabela 40 - Liczba wypełnionych formularzy „Niebieskiej Karty”, przez funkcjonariuszy w latach 2015-2018.....	63
Tabela 41 - Liczba małoletnich dotkniętych przemocą domową w latach 2015-2018.	64
Tabela 42 - Interwencje domowe i przypadki użycia przemocy pod wpływem alkoholu w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.	64
Tabela 43 - Liczba pokrzywdzonych dzieci, kobiet i mężczyzn w wyniku przemocy domowej w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018	65
Tabela 44 - Liczba przestępstw kryminalnych i narkotykowych i ich stopień wykrywalności w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.....	65

Tabela 45 - Zestawienie wykroczeń popełnionych w powiecie wałbrzyskim w latach 2015-2018.	66
Tabela 46 - Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i indywidualnego w latach 2015-2018.....	72
Tabela 47 - Liczba wydanych opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka w latach 2015-2018.....	72
Spis wykresów	
Wykres 1 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie wałbrzyskim w latach 2016-2019.....	17
Spis rysunków	
Rysunek 1 - Mapa powiatu wałbrzyskiego.....	9

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1876 z późn. zm.), do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

„Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2030” została opracowana na podstawie diagnozy społecznej w zakresie bezrobocia, ubóstwa, pomocy społecznej, niepełnosprawności i długotrwałej choroby, opieki nad dzieckiem i rodziną, ochrony zdrowia i edukacji.

Projekt strategii został przedstawiony ośrodkom pomocy społecznej w gminach na terenie powiatu wałbrzyskiego, Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Powiatowemu Urzędowi Pracy, Powiatowemu Zespołowi ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu oraz Powiatowej Społecznej Radzie ds. Osób Niepełnosprawnych w Wałbrzychu i został zaopiniowany pozytywnie.

Przyjęcie strategii służyć ma wypracowaniu właściwych systemów wsparcia uruchamianych w przypadku pojawienia się problemów społecznych lub wówczas, gdy osoba lub rodzina znajdzie się w trudnej sytuacji życiowej, której przezwyciężenie wykracza poza ich własne środki, możliwości i uprawnienia.

W związku z powyższym, podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne.